

Vesilaki väylähankkeissa

Vesilaki väylähankkeissa

Liikenneviraston ohjeita 12/2013

Liikennevirasto
Helsinki 2013

Kannen kuva: Ramboll Finland Oy

Verkkojulkaisu pdf (www.liikennevirasto.fi)

ISSN-L 1798-663X

ISSN 1798-6648

ISBN 978-952-255-358-4

Liikennevirasto

PL 33

00521 HELSINKI

Puhelin 0295 34 3000

Vastaanottaja

Säädösperusta

Korvaa/muuttaa
Merenkululaitoksen kulkuväylien perustamiskäytäntö
(Merenkululaitoksen julkaisuja 9/2007)

Kohdistuvuus

Voimassa
22.10.2013– toistaiseksi

Asiasanat

vesilaki, väylähanke, ympäristölainsäädäntö

Vesilaki väylähankkeissa

Tässä ohjeessa on esitetty vesilain soveltaminen Liikenneviraston tie- rata ja vesiväylähankkeissa.

Ylijohtaja

Raimo Tapio

Tekninen johtaja

Markku Nummelin

LISÄTIETOJA

Sari Lajunen
Liikennevirasto
puh. 029 534 3552

Liikennevirasto

PL 33
00521 HELSINKI

puh. 0295 34 3000
faksi 020 637 3700

kirjaamo@liikennevirasto.fi
etunimi.sukunimi@liikennevirasto.fi

www.liikennevirasto.fi

Esipuhe

Uusi vesilaki astui voimaan vuoden 2012 alusta. Vesilain soveltamisalaan ja perusperiaatteisiin ei tullut suuria muutoksia. Pientä tarkennusta ja päivitystä on lakiin tullut kauttaaltaan koskien mm. käsitteiden tulkintaa, hankkeiden luvanvaraisuutta ja lupaprosesseja. Vesilain sisältörakenne on kokonaan uudistunut.

Uuden vesilain mukanaan tuomien päivitystarpeiden ohella tarkoituksena on ollut yhdistää ja täydentää eri liikennemuotoja ja erilaisia väylähankkeita koskeneet erilliset ohjeet yhdeksi kaikki liikennemuodot kattavaksi vesilain soveltamisohjeeksi.

Ohjeessa on kuvattu vesilain yleiset periaatteet, hankkeiden luvanvaraisuus, lupaprosessin yleinen kulku, korvausperiaatteet ja -menettelyt sekä vesilain soveltaminen erityyppisissä väylähankkeissa.

Hanke- ja liikennemuotokohtaiset erityispiirteet (mm. tarvittavat selvitykset ja lupa-asiakirjojen sisältö) on huomioitu luvuissa 4 ja 5, Vesiväylien osalta on käsitelty vesilain soveltamista vesiväylän perustamisessa ja vesiväylätöissä, tie- ja ratahankkeiden osalta vesistöön rakentamisessa (vesistösilan rakentaminen, vesistöpenkereen tekeminen, vesistöön läjittäminen tai vesistöä maa-aineksen ottaminen) sekä hankkeissa, joista voi aiheutua vaikutuksia pohjaveteen.

Vesilakia sivuavaa tai täydentävää ympäristö- tai muuta lainsäädäntöä on käsitelty kohdassa 8 (mm. ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki, YVA-laki).

Tätä ohjetta sovelletaan maantie-, rautatie- ja vesiväylähankkeissa. Ohje korvaa Liikenneviraston aiemmat väylähankkeita koskeneet liikennemuotokohtaiset vesilain soveltamisohjeet

Ohje on laadittu virkatyönä Liikennevirastossa. Ohjeen kirjoittamiseen ovat osallistuneet Jarmo Hartikainen, Matti K. Hämäläinen Simo Kerkelä, Sari Lajunen ja Risto Lång. Ohjetyön aikana on kuultu Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia sekä Etelä-Suomen Aluehallintovirastoa.

Helsingissä lokakuussa 2013

Liikennevirasto

Sisällys

1	VESILAKI 2011.....	7
1.1	Yleistä	7
1.2	Luvanvaraiset vesitaloushankkeet.....	8
1.3	Luvan myöntämisedellytykset.....	9
1.4	Valmistelulupa.....	10
1.5	Vesistön pilaantumista aiheuttavat hankkeet.....	11
1.6	Ilmoituksenvaraiset hankkeet	11
1.7	Ojitukselta ilmoittaminen.....	11
1.8	Eräiden vesiluontotyyppien suojelu	12
2	PROSESSIT	13
2.1	Hakemusmenettely.....	13
2.1.1	Hakemuksen valmisteluvaihe ja vuorovaikutusmenettelyt.....	13
2.1.2	Kuuleminen	14
2.1.3	Lupakäsittely	15
2.1.4	Muutoksenhaku.....	16
2.2	Hakemusasiakirjojen sisältö	17
2.3	Hankkeen toteutus.....	19
3	VESILAIN SOVELTAMINEN VESIVÄYLÄHANKKEISSA.....	21
3.1	Vesiväylien perustaminen ja turvalaitteiden asettaminen.....	21
3.1.1	Yleiset periaatteet	21
3.1.2	Väylän määräämispäätös.....	21
3.1.3	Väylän käyttöönotto.....	22
3.1.4	Väylän muuttaminen.....	22
3.1.5	Väylän lakkauttaminen	23
3.1.6	Turvalaitteiden asettaminen	24
3.1.7	Yksityiset kulkuväylät ja niiden turvalaitteet	25
3.1.8	Käyttöoikeus satama- ja ankkuroimisalueisiin.....	25
3.2	Vesiväylätyöt	26
3.2.1	Vesiväylien ruoppaus- ja läjitistyöt.....	26
3.2.2	Turvalaitteiden rakentaminen.....	27
3.2.3	Kanavat	27
3.3	Vesiväylähanketta varten tehtävät selvitykset ja vaikutusten arviointi	27
3.3.1	Yleistä	27
3.3.2	Tehtävät selvitykset.....	28
3.4	Vesilupahakemuksen sisältö vesiväylähankkeessa.....	31
3.5	Valmisteluluvan hakeminen vesiväylätoissa	31
4	VESILAIN SOVELTAMINEN TIE- JA RATAHANKKEISSA.....	32
4.1	Yleistä	32
4.2	Lupahakemusasiakirjojen sisältö.....	34
4.2.1	Vesistö sillan rakentaminen, vesistöpenkereen teko, vesistöön läjittäminen tai vesistöä maa-aineksen otto.....	34
4.2.2	Toimenpiteet, joista voi aiheutua vaikutuksia pohjaveteen.....	36
5	KORVAUKSET	40
5.1	Yleiset korvausperiaatteet edunmenetyksen korvaamisessa	40
5.2	Korvausasioiden käsittely	41

5.3	Korvattava edunmenetys	41
5.4	Korvauksista sopiminen.....	43
5.5	Korvausten määrä ja hoitaminen	43
6	MUU LAINSÄÄDÄNTÖ	45
6.1	Ympäristönsuojelulaki	45
6.2	Luonnonsuojelulaki.....	45
6.3	Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä	46
6.4	Maankäyttö- ja rakennuslaki.....	47
6.5	YVA-laki	47
6.6	Vesiliikennelaki	48

LIITTEET

Liite 1	Väylähankkeen hakemusmenettelyn prosessikaavio
Liite 2	Vesilaki 587/2011, sisältörunko
Liite 3	Hakemusasiakirjojen sisältö vesiväylähankkeessa

1 Vesilaki 2011

1.1 Yleistä

Uusi vesilaki (587/2011) kumosi samannimisen lain 1.1.2012. Vesilain soveltamisalaan ja peruseriaatteisiin ei tullut suuria muutoksia, mutta laki on kirjoitettu kokonaan uusiksi. Luvanvaraisuussäännöksiin on tullut joitakin tarkennuksia ja tiukennuksia, mutta pääosin muutokset ovat vähäisiä. Suurimmat muutokset koskevat vesilain mukaista lupa-asian käsittelyä. Katselmustoimituksesta, selvitysmenettelystä ja loppu-tarkastuksesta on luovuttu. Tarkoituksena on nopeuttaa lupamenettelyä. Tämän vuoksi lupahakemukset tulee jatkossa olla paremmin valmisteltuja. Uuden lain myötä parannetaan myös purojen ja muiden pienvesien suojelua.

Vesilaki on vesitalousasioiden yleislaki, joka sisältää säännökset erilaisten vesiympäristöön vaikuttavien rakentamistyyppisten hankkeiden toteuttamisen edellytyksistä. Vesilain tavoitteena on edistää, järjestää ja sovittaa yhteen vesivarojen ja vesiympäristön käyttöä niin, että se on yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä. Vesilain tavoitteena on myös ehkäistä ja vähentää vedestä ja vesiympäristön käytöstä aiheutuvia haittoja ja parantaa vesivarojen ja vesiympäristön tilaa.

Uuden vesilain sisältörakennetta ja -järjestystä on muutettu ja lakipykälät otsikoitu, mikä osaltaan helpottaa lain kokonaisuuden hahmottamista ja yksittäisten asioiden hakemista. Vesilain sisältörunko väylähankkeiden kannalta keskeisimpien lukujen osalta pykälittäin eriteltynä on esitetty liitteessä 2.

Vesilain mukaisista käsitteistä

Vesilain 3 §:ssä on määritelty lain peruskäsitteet. *Vesialueella* tarkoitetaan muutoin kuin tilapäisesti veden peittämää aluetta. *Vesistöllä* tarkoitetaan järveä, lampea, jokea, puroa ja muuta luonnollista vesialuetta sekä tekojärveä, kanavaa ja muuta vastaavaa keinotekoista vesialuetta. Vesistönä ei pidetä noroa, ojaa ja lähdettä.

Virtaavien vesien määritelmässä on tapahtunut aiempaan lakiin nähden muutoksia. *Joella* tarkoitetaan virtaavan veden vesistöä, jonka valuma-alue on vähintään sata neliökilometriä. *Puro* on jokea pienempi virtaavan veden vesistö. *Norolla* tarkoitetaan sellaista puroa pienempää vesiuomaa, jonka valuma-alue on vähemmän kuin kymmenen neliökilometriä ja jossa ei jatkuvasti virtaa vettä eikä kalankulku ole merkittävässä määrin mahdollista.

Pohjavedellä tarkoitetaan maa- tai kallioperässä olevaa vettä. *Pohjavesiesiintymä* on kyllästyneeseen vyöhykkeeseen yhtenäisenä vesimassana varastoitunutta pohjavettä. *Ruoppausmassalla* tarkoitetaan vesialueen pohjasta poistettua maa-ainesta ja lietettä.

Vesilain mukaiset viranomaiset

Vesilain mukaisena lupaviranomaisena toimii aluehallintovirasto (AVI). Vesilain mukaisina valvontaviranomaisina toimivat Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY) ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiset. ELY-keskus toimii myös vesilaissa

tarkoitettuna kalatalousviranomaisena. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella ja ojitustoimituksella on toimivaltaa ojitusasioissa.

1.2 Luvanvaraiset vesitaloushankkeet

Uudessa laissa on luovuttu vanhan vesilain mukaisista yleiskielloista (valtaväylän sulkemiskielto sekä vesistön ja pohjaveden muuttamiskielto). Uudessa vesilaissa on yleinen luvanvaraisuussäännös (vesilain 3 luvun 2 §), jonka mukaan hankkeen luvanvaraisuus perustuu hankkeen vaikutuksiin. Mikäli vesitaloushankkeesta voi aiheutua laissa mainittu *muutos* tai *seuraus*, josta voi aiheutua *yleisen tai yksityisen edun loukkaus*, on toimenpiteelle haettava vesilain mukainen lupa. Vesilain 3 luvun 3 §:ssä on lisäksi lueteltu sellaiset vesitaloushankkeet, jotka edellyttävät *aina* aluehallintoviraston luvan. Luvan saaneen vesitaloushankkeen muuttaminen saattaa myös edellyttää lupaa.

Vastuu luvan hakemisesta ja luvan tarpeellisuuden arvioinnista on hankkeesta vastaavalla. Epäselvissä tapauksissa hankkeesta vastaava voi kysyä ELY-keskuksen lausuntoa luvan tarpeellisuudesta.

Vesilain mukainen lupa on pääsääntöisesti voimassa toistaiseksi. Lupa voidaan erityisestä syystä myöntää määräajaksi. Toistaiseksi voimassa olevan luvan lupamääräykset voidaan määrätä tarkistettavaksi määräajassa.

Hankkeen yleinen luvanvaraisuus (hankkeen vaikutuksiin perustuva luvanvaraisuus)

Vesilain mukainen lupa tarvitaan vesilain 3 luvun 2 §:n perusteella, jos hanke voi muuttaa vesistön asemaa, syvyyttä, vedenkorkeutta tai virtaamaa, rantaa tai vesiympäristöä taikka pohjaveden laatua tai määrää, ja tämä muutos:

- 1) aiheuttaa tulvan vaaraa tai yleistä vedenvähyyttä;
- 2) aiheuttaa luonnon ja sen toiminnan vahingollista muuttumista taikka vesistön tai pohjavesiesiintymän tilan huononemista;
- 3) melkoisesti vähentää luonnon kauneutta, ympäristön viihtyisyyttä tai kulttuuriarvoja taikka vesistön soveltuvuutta virkistyskäyttöön;
- 4) aiheuttaa vaaraa terveydelle;
- 5) olennaisesti vähentää tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesiesiintymän antoisuutta tai muutoin huonontaa sen käyttökelpoisuutta taikka muulla tavalla aiheuttaa vahinkoa tai haittaa vedenotolle tai veden käytölle talousvetenä;
- 6) aiheuttaa vahinkoa tai haittaa kalastukselle tai kalakannoille;
- 7) aiheuttaa vahinkoa tai haittaa vesiliikenteelle tai puutavaran uitolle;
- 8) vaarantaa puron uoman luonnontilan säilymisen; tai
- 9) muulla edellä mainittuun verrattavalla tavalla loukkaa yleistä etua.

Lupa tarvitaan myös, jos tällainen muutos aiheuttaa edunmenetystä toisen vesialueelle, kalastukselle, veden saannille, maalle, kiinteistölle taikka muulle omaisuudelle.

Lupaviranomaisen lupa tarvitaan vesilain 3 luvun 2 §:n nojalla myös:

- 1) sellaiseen noron tai ojan taikka sen vedenjuoksun muuttamiseen, josta aiheutuu vahinkoa toisen maalle, jos asianomainen ei ole antanut tähän suostumustaan eikä kyse ole 5 luvussa tarkoitettusta ojituksesta;
- 2) sellaiseen vesialueelle tehtävän rakennelman käyttöön, josta aiheutuu häiriötä toisen kiinteistön käytölle eikä asianomainen ole antanut tähän suostumustaan.

Hankeluetteloon perustuva luvanvaraisuus

Vesilain 3 luvun 3 §:ssä on 9-kohtainen luettelo hankkeista, jotka edellyttävät aina vesilain mukaisen luvan hankkeen vaikutuksista riippumatta. Muun muassa seuraavilla vesitaloushankkeilla on aina oltava vesilain mukainen lupa:

- valtaväylän tai yleisen kulku- tai uittoväylän sulkeminen tai supistaminen sekä väylän käyttämistä vaikeuttavan laitteen tai muun esteen asettaminen;
- sillan tai kuljetuslaitteen tekeminen yleisen kulku- tai valtaväylän yli sekä tunnelin, vesi-, viemäri-, voima- tai muun johdon tekeminen tällaisen väylän ali;
- vesialueen ruoppaaminen, kun ruoppausmassan määrä ylittää 500 m³, jollei kyse ole julkisen kulkuväylän kunnossapidosta;
- ruoppausmassan sijoittaminen hylkäämistarkoituksessa Suomen aluevesillä, kun kyse ei ole merkityksettömän pienestä määrästä ruoppausmassaa;
- maa-aineksen ottaminen vesialueen pohjasta muuhun kuin tavanomaiseen kotitarvekäyttöön;

Hankeluettelossa mainitun laitoksen, rakennelman tai sen käytön muuttaminen edellyttää myös lupaa, jos muutos loukkaa yleistä tai yksityistä etua. Hankeluettelo ei rajaa yleisen luvanvaraisuussäännöksen (vesilain 3 luvun 2 §) soveltamisalaa. Lupa-kynnys saattaa siis ylittyä vesilain 3 luvun 2 §:n nojalla hankkeen vaikutusten perusteella, vaikka kyse on vähäisemmästä kuin vesilain 3 luvun 3 §:n hankeluetteloon kuuluvasta hankkeesta.

1.3 Luvan myöntämisedellytykset

Vesilain mukaisen luvan myöntämisen yleisistä edellytyksistä säädetään lain 3 luvun 4 §:ssä. Lupaharkinta on oikeusharkintaa. Mikäli luvanmyöntämisen edellytykset täyttyvät, lupa on myönnettävä. Jos taas luvan myöntämisen edellytykset eivät täyty edes lupamääräysten asettamisella, lupaa ei voida myöntää. Vesilain mukainen lupa voidaan myöntää joko hankkeen *vähäisyyden/haitattomuuden* tai *intressivertailun* perusteella (VL 3:4.1). Vesitaloushankkeelle voidaan myöntää lupa sen vaikutusten vähäisyyden perusteella, jos hanke ei sanottavasti loukkaa yleistä tai yksityistä etua. Kun hankkeen vaikutukset ovat vähäistä suuremmat, luvan myöntämisedellytykset harkitaan intressivertailun perusteella. Intressivertailussa hankkeesta saatavien hyötyjen tulee olla huomattavia verrattuna siitä aiheutuviin menetyksiin. Yleisten ja yksityisten etujen arvioinnista säädetään vesilain 3 luvun 6-7 §:ssä. Intressivertailussa otetaan huomioon myös vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukaiset vesienhoitosuunnitelmat. Luvan myöntäminen edellyttää lisäksi, että hakijalla on tai

hän saa käyttöoikeudet hankkeen toteuttamiseksi tarvittaviin alueisiin tai että käyttöoikeuksien hankkimistavasta esitetään luotettava selvitys.

Haittojen minimoinnin vaatimuksen (VL 2:7) mukaan vesitaloushanke on toteutettava sekä vesivaroja ja vesialueita muutoin käytettävä siten, ettei siitä aiheudu välttävissä olevaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta, jos hankkeen tai käytön tarkoitus voidaan saavuttaa ilman kustannusten kohtuutonta lisääntymistä kokonaiskustannuksiin ja aiheutettavaan vahingolliseen seuraukseen verrattuna.

Vesilain mukaiseen lupaharkintaan kuuluu edelleen ehdoton luvanmyöntämisestä (VL 3:4.2).

1.4 Valmistelulupa

Vanhan vesilain mukaista töiden aloittamislupaa ei enää ole. Uuden lain nojalla voidaan hakea valmistelulupaa. Valmistelulupa ei mahdollista niin laajoja toimenpiteitä kuin aikaisempi töidenaloittamislupa. Valmisteluluvan nojalla lupaviranomainen voi perustellusta syystä oikeuttaa ryhtymään ennen lupapäätöksen lainvoimaiseksi tuloa hankkeen toteuttamista valmisteleviin toimenpiteisiin (VL 3 luku 16 §). Tällainen perusteltu syy voi olla esim. hankkeen pitkäkestoisuus, töiden lykkääntymisen vahingollisuus tai hankkeen vähäisyys. Hakemuksessa esitetään ne toimenpiteet, joita varten haetaan valmistelulupaa. Aluehallintovirasto yksilöi lupapäätöksessä tarpeellisilta osin valmisteluluvan mukaiset sallitut toimenpiteet.

Valmistelulupa voidaan myöntää, jos:

- 1) valmistelevat toimenpiteet voidaan suorittaa tuottamatta muulle vesien käytölle tai luonnolle ja sen toiminnalle huomattavaa haittaa; ja
- 2) kyseisten toimenpiteiden suorittamisen jälkeen olot voidaan olennaisilta osin palauttaa ennalleen siinä tapauksessa, että lupapäätös kumotaan tai luvan ehtoja muutetaan.

Valmistelulupaa koskevassa päätöksessä hakija velvoitetaan asettamaan hyväksyttävä vakuus ennen toimenpiteisiin ryhtymistä. Vakuuden asettaminen ei koske valtiota eikä kuntaa. Aluehallintoviraston tulee määrätä, onko lupapäätöksessä määrätyt korvaukset tai osa niistä suoritettava ennen valmisteluluvassa tarkoitettuihin toimenpiteisiin ryhtymistä (VL 3 luku 17 § 2 mom.).

Valmistelulupa voidaan myöntää joko lupapäätöksen yhteydessä tai valitusajan kuluessa. Jos valmistelulupa ei ole haettu varsinaisen lupahakemuksen yhteydessä, valmistelulupaa on haettava viimeistään 14 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä erillisellä hakemuksella. Valmistelulupaa koskeva päätös saadaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Vaasan hallinto-oikeus voi määrätä toimenpiteiden jatkamisen keskeytettäväksi tai rajoitettavaksi. Valmistelulupaa koskeva valitus on käsiteltävä kiireellisenä (VL 3 luku 17 § 3 mom.).

1.5 Vesistön pilaantumista aiheuttavat hankkeet

Jos hanke edellyttää vesilain mukaista lupaa, käsitellään myös pilaantumisvaikutukset vesilain mukaisen lupa-asian yhteydessä. Vesilain 3 luvun 10 § 3 mom. mukaan lupamääräyksiä annettaessa on tällöin sovellettava myös, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään lupamääräysten antamisesta. Hakijan ei siis tarvitse tehdä kahta eri hakemusta.

Jos hanke ei edellytä vesilain mukaista lupaa, käsitellään asia ympäristönsuojelulain mukaisesti (väylähankkeissa tällainen tilanne on ilmeisen teoreettinen, mutta voisi koskea pienimuotoista saastuneiden sedimenttien ruoppausta).

1.6 Ilmoituksenvaraiset hankkeet

Vesilain 2 luvun 15 §:n mukaan seuraavista toimenpiteistä on tehtävä kirjallinen ilmoitus ELY-keskukselle 30 vuorokautta ennen toimenpiteeseen ryhtymistä:

- 1) alle 500 m³ ruoppaus
- 2) maa-ainesten ottaminen muissa kuin luvanvaraisissa hankkeissa (kotitarveotto)
- 3) pinta- ja pohjaveden ottaminen, kun otettava määrä on enemmän kuin 100 m³/vrk ja ottaminen ei edellytä vesilain mukaista lupaa

Lisäksi julkisen kulkuväylän ylläpitäjän on ilmoitettava julkisen kulkuväylän sijainnin tai ulottuvuuden vähäisestä muutoksesta valvontaviranomaiselle (ELY-keskus) vesilain 10 luvun 4 § 2 mom. nojalla.

1.7 Ojituksesta ilmoittaminen

Ojituksesta tehtävästä ilmoituksesta säädetään vesilain 5 luvussa. Hankkeesta vastaavan on ilmoitettava muusta kuin vähäisestä ojituksesta ELY-keskukselle vähintään 60 vuorokautta ennen ojitukseen ryhtymistä. Ilmoitusvelvollisuus ei koske ojitusta, josta on määrätty tiesuunnitelmassa tai ratasuunnitelmassa tai ojitustoimituksessa. Vastaavasti jos aluehallintovirasto tai kunnan ympäristönsuojeluviranomainen on vesilain mukaisesti tehnyt ojitusasiassa päätöksen, näistä ei myöskään tarvitse tehdä ilmoitusta.

Jos kyse on luonnontilaisen puron muuttamisesta, ilmoitus ei riitä, vaan toimenpide edellyttää vesilain mukaisen luvan (VL 3 luku 2.1 § 8-kohta).

On huomattava, että myös ojan kunnossapito voi edellyttää aluehallintoviraston luvan, mikäli ojan kokonaisuutena tarkasteluna voidaan katsoa muuttuneen luonnontilaisen kaltaiseksi uomaksi (VL 5 luku 8 § 2 mom.). Laskuojien kunnossapitoon tulisi tämän vuoksi ryhtyä riittävän ajoissa.

1.8 Eräiden vesiluontotyyppien suojelu

Vesilailla toteutetaan eräiden pienvesien suojelu. Toimenpiteeseen, joka vaarantaa näiden luonnontilaisuuden säilymistä, tarvitaan aina aluehallintoviraston lupa (VL 2 luku 11 §). Suojelu koskee muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevia noroja ja pieniä, enintään 1 ha suuruisia lampia ja järviä. Suojelu koskee myös lähteitä ja enintään kymmenen hehtaarin suuruisia fladoja ja kluuvijärviä.

Uuden vesilain myötä purojen suojelu on korostumassa ja aluehallintoviraston lupa vaaditaan, mikäli hanke vaarantaa puron uoman luonnontilan säilymisen (VL 3 luvun 2.1 § 8-kohta).

2 Prosessit

2.1 Hakemusmenettely

Vesilain mukaisesta hakemusmenettelystä säädetään vesilain 11. luvussa. Hakemusmenettelyssä sovelletaan lisäksi hallintolakia.

Väylähankkeen hakemusmenettelyn prosessikaavio on esitetty liitteessä 1.

2.1.1 Hakemuksen valmisteluvaihe ja vuorovaikutusmenettelyt

Hakemusasia pannaan vireille kirjallisella hakemuksella aluehallintovirastossa, joka toimii vesilaissa tarkoitettuna lupaviranomaisena. Lupahakemus ja sen liitteet on toimitettava kolmena kappaleena. Hakija vastaa siitä, että hakemus sisältää riittävät tiedot asian ratkaisemiseksi. Aluehallintovirasto käsittelee lupa-asian ja kuuluttaa lupahakemuksen vesilaissa säädetyn menettelyn mukaisesti.

Hakemuksen laatijalla tulee olla hankkeen laatu, laajuus ja vaikutukset huomioon ottaen riittävä asiantuntemus hakemuksen laatimiseksi (VL 11:4 §).

Lupaviranomainen tarkastaa hakemuksen ja pyytää hakijaa tarvittaessa täydentämään hakemusta asettamassaan määräajassa.

. Kaikki hankkeeseen ja sen vesilain mukaisen luvan saantiin vaikuttavat asiat tulee pyrkiä selvittämään etukäteen. Ristiriitatilanteet tulee tunnistaa ennakolta ja pyrkiä sopimaan kaikista kysymyksistä jo ennakoon asianomistajien ja valvontaviranomaisten kanssa. On huomattava, että lupahakemuksessa tulee esittää ehdotus hankkeen aiheuttamien haittojen vähentämisestä ja myös ehdotus asianosaisille maksettavista korvauksista. Mahdollisuuksien mukaan korvauksista on pyrittävä sopimaan jo etukäteen, jotta lupakäsittelyn yhteydessä olisi mahdollisimman vähän auki olevia asioita.

Sen lisäksi, mitä lakisääteinen prosessi edellyttää, hakijan on hyvä toimia vuorovaikutteisesti osallisten ja viranomaisten kanssa jo hankkeen valmistelu- ja hakemusasiakirjojen laadintavaiheessa (mm. tiedotustilaisuuksien järjestäminen ja muu vuoropuhelu) hankkeen haitallisten vaikutusten pienentämiseksi ja korvauksista sopimiseksi. Yleensä suunnitteluratkaisut ovat syntyneet jo yleissuunnitelmavaiheessa siinä yhteydessä käydyn vuorovaikutuksen perusteella. Mikäli hankkeen toteutuksessa on vielä ratkaisemattomia asioita, on niistä hyvä pyrkiä sopimaan viimeistään lupahakemuksen valmisteluvaiheessa. Keskustelutilaisuuksia on hyvä järjestää teemoittain ja asianomistajaryhmittäin. Esimerkiksi ammattikalastajille voidaan järjestää oma tilaisuutensa ja keskittyä siinä kalastukselle aiheutuviin haittoihin..

Suurimmista ja kiireellisistä lupahankkeista kannattaa tiedottaa lupaviranomaista jo etukäteen. Hanketta on hyvä käydä esittelemässä aluehallintovirastossa, jolloin lupaviranomainen saa hankkeesta selkeämmän käsityksen, kuin pelkästään hakemuspaperien perusteella. Samalla hakija voi saada hyödyllistä tietoa ja neuvoja hakemukseen sisällytettävistä selvitettävistä asioista.

Samoin on hakijan lupaprosessin sujuvuuden edistämiseksi syytä olla yhteydessä myös ao. valvontaviranomaisiin jo lupahakemuksen valmistelu- ja selvitysten teko-

vaiheessa, niin että viranomaisten näkökannat esitettävien ratkaisujen hyväksyttävyydestä ja selvitysten riittävydestä tulisivat esille ja huomioiduiksi jo mahdollisimman varhaisessa valmisteluvaiheessa (mm. näytteiden ja analyysien riittävyys, läjitysalueiden sijoitus).

Vuorovaikutusmenetelmiä on kuvattu Liikenneviraston ohjeessa 21/2011 ”Väylänpidon vuorovaikutusohje”. Ohjetta voi soveltuvin osin hyödyntää myös lupaprosessin vuorovaikutuksessa. Vesiväylähankkeiden vuorovaikutuksesta on laadittu täydentävä ohje ”Vuorovaikutus vesiväylähankkeissa”, jossa on käyty läpi vesiväylähankkeissa toteutettava vuorovaikutus esiselvitysvaiheesta kunnossapitoon.

Liikenneviraston sisäinen vuorovaikutus ja yhteistyö ELY-keskusten liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueiden kanssa

Jokaisen suunnitteluhankkeen yhteydessä tulee ottaa huomioon kaikki liikennemuodot ja niiden tarpeet kuhunkin hankkeeseen liittyen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää tapauksiin, joissa liikenneväylät risteävät toisiaan.

Liikenneviraston vastuulla olevissa suunnitteluhankkeissa tulee olla yhteydessä ELY-keskuksen liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueeseen silloin, kun hanke koskee maanteitä, koska ELY-keskus toimii maantien tienpitoviranomaisena.

Vastaavasti tulee ELY:n liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueiden varmistua siitä, että esim. vesistö sillat täyttävät vesiliikenteen asettamat vaatimukset. Tarvittaessa tulee pyytää vesistösiltojen suunnitelmista hyvissä ajoin Liikenneviraston (Väylänpito-toimialan) lausunto. Liikennevirastoon on syytä olla yhteydessä jo yleissuunnitteluvaiheessa, jolloin jo suunnittelun alkuvaiheessa voidaan selvittää vesiliikenteen asettamat reunaehdot hankkeelle.

Luvan hakeminen yhteishankkeissa

Hankkeissa, jotka Liikennevirasto toteuttaa yhteistyössä esim. kunnan, satamalaitoksen tai ELY-keskuksen kanssa, voidaan hankkeeseen liittyvät vesilupahakemukset hoitaa hallinnollisesti kolmella eri tavalla:

- Laaditaan yhteinen lupahakemus, jonka hankkeen kaikki osapuolet allekirjoittavat. Vastuualueet osapuolten kesken on määritelty tarkemmin hakemusasiakirjoissa.
- Hakijana toimii vain yksi hankkeen osapuolista. Hankkeen osapuolet määrittelevät keskinäiset vastuunsa ja velvoitteensa keskinäisellä sopimuksella. Virallisesti hakijana toimiva osapuoli vastaa kuitenkin tällöin kaikista lupaprosessin ja luvan oikeudellisista velvoitteista.
- Kukin osapuoli laatii oman hakemuksensa omalle vastuualueelleen kuuluvista töistä.

Sopivin toimintamenettely kussakin tilanteessa ratkaistaan tapauskohtaisesti. Erilliset hakemukset ovat prosessin kannalta selkein menettely, mutta edellyttää toisaalta hyvää kokonaiskoordinoitua mm. hakemusten aikataulutuksen suhteen.

2.1.2 Kuuleminen

Aluehallintovirasto tiedottaa hakemuksesta kuuluttamalla siitä AVIn ilmoitustaululla sekä hankkeen vaikutusalueen kuntien ilmoitustaululla. Kuulutus on pidettävä nähtävänä vähintään 30 päivän ja tarvittaessa enintään 45 päivän ajan. Kuulutuksen aikana

niillä joiden oikeutta, etua tai velvollisuutta hanke saattaa koskea, kuten hankkeen vaikutusalueen vesialueiden ja kiinteistöjen omistajat ja ammattikalastajat ym. (asianosainen), on mahdollisuus antaa muistutus hankkeesta. Muilla kuin asianosaisilla (esim. erilaiset yhdistykset ja lähiseudun asukkaat) on mahdollisuus ilmaista mielenpiteensä asiasta. Lisäksi hakemuksesta on pyydettävä lausunto niiltä valtion viranomaisilta joiden toimialueella hankkeen vaikutukset saattavat ilmetä sekä hankkeen vaikutusalueen kunnilta ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaisilta. Lausunto pyydetään aina vesilain mukaisena valvontaviranomaisena toimivalta ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelta sekä kalatalousviranomaiselta, joka on ELY-keskuksen elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri -vastuualueen kalatalousryhmä. Kuulutuksesta on annettava erikseen tieto niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee. Näitä ovat esimerkiksi maanomistajat ja vesialueiden omistajat. Merkitykseltään vähäisissä asioissa tieto hakemuksesta voidaan antaa ilman kuulutusta.

Hakijalle varataan kuulemisajan aikana tehtyjen muistutusten, lausuntojen ja mielenpiteiden johdosta tilaisuus selityksen antamiseen. Selitykselle asetetaan määräaika (yleensä 2-4 vko). Selityksen johdosta voidaan asianosaisille vielä varata tilaisuus vastaselityksen antamiseen ja valvontaviranomaiselle lausunnon antamiseen.

Lupaviranomainen voi suorittaa asiassa hallintolain 39 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen. Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus. Lupaviranomainen voi myös tarvittaessa määrätä hankittavaksi asian ratkaisemisen kannalta erityisen selvityksen, jota ei muuten voida vaikeudetta saada. Selvityksen laatii ympäristöhallinnon palveluksessa oleva henkilö, joka ei voi samalla toimia lupa-asian esittelijänä. Selvitys laaditaan lausunnoksi, josta aluehallintovirasto pyytää hakijalta selityksen. Tämä selvitys on tullut vanhan vesilain selvitysmenettelyn ja katselmustoimituksen tilalle.

2.1.3 Lupakäsittely

Kuulemisen jälkeen lupaviranomainen käsittelee asian. Asiasta annetut lausunnot, mielipiteet ja muistutukset ja tarkastuskertomukset sekä luvan myöntämisen edellytykset tutkitaan. Lupaharkinta on oikeusharkintaa. Lupa tulee siten myöntää, mikäli hanke täyttää laissa ja asetuksissa säädetty vaatimukset.

Jos hanke sisältää sekä vesilain että ympäristönsuojelulain nojalla luvanvaraisia toimenpiteitä, käsitellään lupa-asiat yhdessä, ottaen huomioon, mitä ympäristönsuojelulain 39 §:ssä säädetään.

Lupaviranomainen voi erityisestä syystä antaa hakemusasianssa päätöksen yksittäisestä asiakysymyksestä ennen koko asian ratkaisemista.

Päätöksessä on annettava hanketta koskevat tarpeelliset vesilain 3 luvun 10–14 §:ien mukaiset ja muut määräykset siitä, miten hanke on toteutettava. Nämä voivat koskea mm. hankkeen toteuttamistapaa, hankkeen vaikutusten tarkkailua ja kalatalousasioita sekä korvauksia. Jos vesilain mukaan luvanvaraisesta hankkeesta aiheutuu vesialueella ympäristönsuojelulain 3 §:ssä tarkoitettua ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa, tulee lupamääräyksiä annettaessa soveltaa myös ympäristönsuojelulakia. Jos hakemus koskee YVA-laissa tarkoitettua hanketta, on päätöksestä käytävä ilmi, miten YVA-arviointi on otettu huomioon. Myös mikäli luonnossuojelulain 65 § mukainen Natura-arviointi on edellytetty tehtäväksi, tulee tuoda esille, miten se on otettu päätöksessä huomioon.

Päätös annetaan julkipanon jälkeen, mikä tarkoittaa sitä, että päätöksestä ilmoitetaan ennen sen antamista lupaviranomaisen ilmoitustaululla. Päätös toimitetaan hakijalle ja valvontaviranomaisille sekä niille, jotka ovat päätöstä pyytäneet. Päätös asetetaan lisäksi kuuluttamalla nähtäville vaikutusalueen kunnissa. Päätös löytyy aluehallintovirastojen internet-sivuilta ja se toimitetaan pyydettyäessä esim. sähköpostin liitteenä.

2.1.4 Muutoksenhaku

Lupapäätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla Vaasan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista (VL 15:1). Valitusosoituksessa sekä kunnan ja aluehallintoviraston ilmoitustaululla olevassa kuulutuksessa on mainittava, milloin valitusaika päättyy. Valituskirjelmä toimitetaan valituksenalaisen päätöksen tehneelle viranomaiselle.

Muutosta voivat hakea:

- asianosaiset
- rekisteröidyt yhdistykset ja säätiöt (siltä osin kuin niiden tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka sääntöjen mukaisella toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät)
- vaikutusalueen kunnat
- vaikutusalueen kuntien ympäristönsuojeluviranomainen
- valtion valvontaviranomainen (ELY-keskus).

Valituksista tulee kuuluttaa vaikutusalueen kuntien ilmoitustaululla 14 päivän ajan. Hakijalle, asianosaisille ja yleistä etua valvoville viranomaisille varataan tilaisuus vastineen antamiseen valituksen johdosta. Vaasan hallinto-oikeus voi tarvittaessa lisäksi varata lupaviranomaiselle tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tilaisuuden antaa lausuntonsa valituksesta. Vaasan hallinto-oikeus voi myös suorittaa paikalla tarkastuksen.

Vaasan hallinto-oikeuden päätös annetaan julkipanon jälkeen. Päätökseen voidaan edelleen hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Valituskirjelmä toimitetaan suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

ELY-keskuksen tarkkailuvelvoitteeseen ja kalatalousvelvoitteeseen liittyen on säädetty erillisestä oikaisuvaatimusmenettelystä VL 15:1.3. Sen mukaan ennen mahdollista valitusta on pakollisena tehtävä oikaisuvaatimus, mikäli on kysymys VL 3:11.3 mukaisesta tarkkailusuunnitelman hyväksymispäätöksestä tai VL 3:15.1 ja 2 mukaisista kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelman tai kalatalousmaksun käyttösuunnitelman hyväksymispäätöksestä. Oikaisuvaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen antamisesta. Aluehallintoviraston oikaisuvaatimuksesta antamasta päätöksestä voi valittaa normaaliin tapaan Vaasan hallinto-oikeuteen ja edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

2.2 Hakemusasiakirjojen sisältö

Vesilain 11 luvun 3 §:ssä säädetään lupahakemuksen sisällöstä yleisesti ja todetaan seuraavien asioiden esittämisestä hakemuksessa:

- 1) asian ratkaisemisen kannalta riittävä selvitys hankkeen tarkoituksesta ja hankkeen vaikutuksista yleisiin etuihin, yksityisiin etuihin ja ympäristöön;
- 2) suunnitelma hankkeen toteuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä;
- 3) arvio hankkeen tuottamista hyödyistä ja edunmenetyksistä maa- ja vesialueen rekisteriyksiköille ja niiden omistajille sekä muille asianosaisille;
- 4) selvitys toiminnan vaikutusten tarkkailusta.

Hakemukseen on siten liitettävä kaikki sellainen tieto, jolla on vaikutusta hankkeen lupapäätöksen tekemiseen. Päätösprosessi nopeutuu laatimalla hakemussuunnitelmasta mahdollisimman kattava ja selkeä.

Hakemuksesta tulee ilmetä hankkeen kokonaisuus, johon lupahakemus liittyy sekä ne toimenpiteet, joille lupaa haetaan.

Valtioneuvoston asetus vesitalousasioista (1560/2011) käsittelee lupahakemuksen tekemistä ja sen sisältöä yksityiskohtaisemmin. Hakemus on tehtävä kolmena kappaleena. Lupaviranomainen voi pyytää tarvittaessa lisäkappaleita. Kuuluttaminen edellyttää hakemusasiakirjojen toimittamista nähtäville kaikkiin hankkeen vaikutusalueen kuntiin. Jos hankkeen vaikutukset ulottuvat usean kunnan alueelle, on syytä jo etukäteen varautua lisäkappaleiden toimittamiseen.

Asetuksen vesitalousasioista mukaan vesitaloushanketta koskevassa lupahakemuksessa on esitettävä seuraavat perustiedot:

- 1) hakijan nimi ja yhteystiedot;
- 2) hankkeen tarkoitus ja yleiskuvaus;
- 3) yleiskuvaus siitä vesistön osasta tai pohjavesiesiintymästä, johon hankkeen vaikutukset ulottuvat;
- 4) yleiskartta hankkeen vaikutusalueesta ja työkohteiden sijainnista;
- 5) selvitys tehtävistä rakenteista ja rakennelmista sekä suoritettavista toimenpiteistä;
- 6) piirustukset työkohteista ja suunnitelluista rakennelmista ja laitteista sekä tieto käytetystä korkeusjärjestelmästä;
- 7) selvitys työn suorittamisesta aikatauluineen;
- 8) selvitys hankkeen toteuttamiseksi tarpeellisista, hakijan omistamista tai hänen käytössään olevista alueista kiinteistötunnuksineen ja alueita esittävine karttoineen.

Sen lisäksi on tarpeellisessa laajuudessa esitettävä:

- 1) valuma-alueen kartta;
- 2) pituus- ja poikkileikkauspiirustukset perattavista ja kaivettavista sekä niistä uomista, joiden vedenkorkeuteen hanke vaikuttaa;
- 3) selvitys laskelmineen vedenkorkeuksista ja virtaamista ja hankkeen vaikutuksista niihin;
- 4) selvitys hankkeen vaikutuksista ranta-alueisiin sekä rakennuksiin, rakenteisiin ja laitteisiin;

- 5) selvitys vesivoimasta, vesiliikenteestä ja uitosta, vedenotosta, virkistyskäytöstä ja muusta vesistön ja sen rantojen käytöstä sekä hankkeen vaikutuksista niihin;
- 6) selvitys kaavoitustilanteesta ja arvio hankkeen vaikutuksesta kaavoitukseen;
- 7) selvitys vesistön käytön turvaamisesta työn aikana;
- 8) laskelma tai arvio vesilain 3 luvun 6 ja 7 §:ssä tarkoitetuista hankkeen hyödyistä;
- 9) arvio siitä, onko hankkeella vaikutuksia alueelta laadittuun vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukaiseen vesienhoitosuunnitelmaan, ja miten se on hankkeessa huomioitu;
- 10) perusteltu arvio vesilain 3 luvun 6 ja 7 §:ssä tarkoitetuista hankkeen aiheuttamista menetyksistä yleiselle edulle sekä yksityiselle edulle kiinteistö- ja henkilökohtaisesti eriteltyinä;
- 11) ehdotus toimenpiteiksi hankkeesta aiheutuvien menetysten estämiseksi tai vähentämiseksi sekä ehdotus edunmenetysten korvaamiseksi;
- 12) tiedot asianosaisista osoitetietoineen, asianosaisuuden perusteena olevien kiinteistöjen nimet ja kiinteistötunnukset sekä tarkoituksenmukaiseen mittakaavaan laadittu kartta, johon kiinteistöjen sijainti on merkitty;
- 13) ehdotus hankkeen työn- ja käytönaikaisten vaikutusten tarkkailusta.

Hakemuksessa on lisäksi tarpeen mukaan esitettävä:

- 1) selvitys veden laadusta ja vesistön tilasta ja hankkeen vaikutuksista niihin;
- 2) selvitys kalastosta ja kalastuksesta ja hankkeen vaikutuksista niihin sekä tarpeesta mahdollistaa kalan ja muun vesieliöstön kulku patorakenteiden ohi;
- 3) selvitys pohjavesiolosuhteista ja hankkeen vaikutuksista niihin;
- 4) selvitys vesilain 2 luvun 11 §:ssä tarkoitetuista vesiluontotyypeistä sekä suojelualueista ja muista luonnonsuojelulain (1096/1996) nojalla suojelluista kohteista ja arvio hankkeen vaikutuksista niihin;
- 5) selvitys muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitetuista kohteista sekä rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) ja maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) nojalla suojelluista ja muista niihin rinnastettavista kohteista sekä arvio hankkeen vaikutuksista niihin;
- 6) kartta ja siihen liittyvä selitelmä alueesta, jolle hankkeesta aiheutuu vahinkoa tai haittaa, sekä alueesta, johon hakija pyytää käyttö- tai lunastusoikeutta. Kartan mittakaavan on oltava 1:1000 – 1:5000, jollei erityistä syytä muunlaisen mittakaavan käyttämiseen ole;
- 7) tiedot vesitaloushankkeista, joihin hankkeen toteuttaminen saattaa vaikuttaa tai joilla voi olla vaikutusta hankkeen toteuttamiseen, sekä tiedot hankkeita koskevista lupapäätöksistä;
- 8) patoturvallisuuslain (494/2009) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu selvitys padosta aiheutuvasta vahingonvaarasta ja sen vaikutuksesta padon mitoitusperusteisiin;
- 9) asiaa koskevat sopimukset ja suostumukset;
- 10) muut hankkeen oikeudellisia edellytyksiä selvittävät tiedot ja laskelmat.

Lisäksi rakennelmista ja laitteista on laadittava asemapiirros sekä piirustukset, joista ilmenee rakenteiden päämitoitus ja ne tiedot, jotka ovat tarpeen rakenteiden vaikutusten arvioimiseksi. Siten esimerkiksi vesistösiltaa koskevassa asiassa on esitettävä siltapiirustus, josta käy ilmi silta-aukkojen sijainti, leveys ja korkeus sekä sillan perustus ja uoman pohjan korkeus ja maalajit.

Jos hanke edellyttää jonkin jo olemassa olevan rakenteen tai laitteen lunastamista, poistamista tai muuttamista tai jos sen käytölle aiheutuu haittaa, tulee myös tällaisesta rakennelmasta esittää rakennetta ja sen korkeusasemaa koskevat tiedot sekä selvitykset rakennelman tai laitteen muutostöistä.

Vesilain mukaisen yleisen kulkuväylän määräämistä koskevaan hakemukseen on sisällyttävä edellisten lisäksi (VNA vesitalousasioista 10 §):

- 1) selvitys siitä vesiliikenteestä, jota väylä tulee palvelemaan, sekä väylän tarpeellisuudesta;
- 2) väylän linjauksen, väyläalueen ja väylätilan osoittava kartta sekä rakennettavasta väylästä pituus- ja poikkileikkauspiirustukset tarpeellisilta kohdilta;
- 3) tiedot väylän kohdalla olevista silloista ja losseista sekä voimansiirto-, tietoliikenne-, puhelin- ja muista johdoista samoin kuin väyläalueella olevista vesi-, viemäri- ja muista putkista;
- 4) selvitys väylän rakentamistöistä;
- 5) selvitys väylän merkitsemisestä ja liikenteen mahdollisesti vaatimien turvalaitteiden rakentamisesta.

Mikäli hanke edellyttää lain ympäristövaikutusten arviointimenettelyä (YVA-laki) mukaista YVA-menettelyä, tulee hakemukseen sisällyttää ympäristövaikutusten arviointiselostus ja yhteysviranomaisen siitä antama lausunto. YVA-menettelystä on käytettävissä Merenkululaitoksen ohje ympäristövaikutusten arviointimenettelystä väylätöissä (Merenkululaitoksen sisäisiä julkaisuja 1/2009). Ohjeessa on esitetty YVA-menettelyn kulku sekä YVA-lain ja vesilain mukaisten menettelyjen yhdistäminen. Aluehallintoviraston on vesilain mukaisessa lupapäätöksessä tuotava ilmi, miten YVA-selostus ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunto on otettu päätöksessä huomioon.

Hakemukseen on tarvittaessa liitettävä myös luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-arviointi.

Hakemuksessa on esitettävä lyhyt (enintään A4) yhteenveto hankkeesta ja sen vaikutuksista. Lisäksi on hyvä liittää yhteenvetoon kartta (A4). Yhteenveto ja kartta ovat tarpeen kuulemisessa. Lupahakemus (ainakin tekstiosa) on hyvä toimittaa myös sähköisesti asian käsittelyn nopeuttamiseksi.

Mikäli hanke tai sen vaikutukset kohdistuvat kaksikielisen kunnan alueelle, tulee em. hakemuksen yhteenveto (tiivistelmä) olla molemmilla kielillä. Koko hakemuksen kääntämisen tarpeellisuudesta kannattaa keskustella lupaviranomaisen kanssa.

2.3 Hankkeen toteutus

Hanke toteutetaan suunnitelmien pohjalta lupamääräyksiä noudattaen.

Seuranta

Hankkeen vaikutuksia seurataan lupamääräysten ja ao. valvontaviranomaisilla hyväksytettävien seurantaohjelmien mukaisesti. Hankkeen työnaikaisesta seurannasta ja jälkiseurannasta sekä käytönaikaisesta seurannasta tehdään tarpeen ja tilanteen mukaan omat erilliset ohjelmansa.

Korvaukset

Korvausperusteita ja -menettelyjä on käsitelty jäljempänä luvussa 6. Korvaukset määrätään joko rahakorvauksina tai kompensatiotoimenpiteinä. Rahakorvaukset maksetaan ennakkokorvauksina ennen töiden aloittamista tai vaikutusten seurantaan ja todettuihin haittoihin perustuvina joko hankkeen valmistumisen jälkeen tai pidempikestoissa hankkeissa mahdollisesti vuosittain.

Ilmoitukset

Hankkeesta vastaavan on vesilain 3 luvun 18 § mukaisesti tehtävä aluehallintovirastolle ja ELY-keskukselle ilmoitus vesitaloushankkeen valmistumisesta tai hankkeen kuulumisen rakennelman käyttöönottamisesta (valmistumisilmoitus).

Lupapäätöksessä voidaan myös määrätä, mitä valmistumisilmoituksen tulee sisältää.

Suunnitelmanmuutokset

Toteutuksen aikana ilmenevien muutostarpeiden luvanmukaisuus ja vaikutukset lupamääräysten tulkintaan on arvioitava tapauskohtaisesti kussakin tilanteessa erikseen. Merkittävässä muutoksissa joudutaan aluehallintovirastolta hakemaan muutosta annettuun lupapäätökseen. Muutoslupan tarpeesta voi kysyä lausuntoa valvontaviranomaiselta (ELY-keskukselta).

Jo suunnitelman ja lupahakemuksen valmisteluvaiheessa on mahdollisuuksien mukaan hyvä varautua vähäisiin, myöhemmissä suunnitteluvaiheissa tai toteutuksessa esille tuleviin muutoksiin. Mm. työmäärät, tilavaraukset ja rakenteiden dimensioid kannattaa esittää mieluummin yläkanttiin arvioituina ja mahdollisten vaihtoehtojen kyseessä ollen laajimman vaihtoehdon mukaan.

3 Vesilain soveltaminen vesiväylähankkeissa

3.1 Vesiväylien perustaminen ja turvalaitteiden asettaminen

3.1.1 Yleiset periaatteet

Vesiväylien perustamisesta säädetään vesilain 10 luvussa ”Kulkuväylät ja muut vesiliikennealueet”. Väylän perustamisesta käytetään vesilaissa termiä väylän määrääminen.

Väylän määräämiseen sovelletaan soveltuvien osien, mitä vesitaloushankkeesta ja hankkeeseen myönnettävästä luvasta on säädetty, jollei vesilain 10 luvussa ole väylän määräämisestä muuta säädetty.

Väylän perustamista koskevat vesilain määräykset koskevat yleisiä kulkuväyliä. Yleiset kulkuväylät jaetaan vesilaissa julkisiin kulkuväyliin ja yleisiin paikallisväyliin. Julkinen kulkuväylä voidaan määrätä vain Liikenneviraston hakemuksesta. Muiden väylänpitäjien kuin Liikenneviraston ylläpitämät väylät haetaan ja määrätään yleisiksi paikallisväyliksi.

Satamien tuloväylillä satamalle kuuluva väyläosuus haetaan yleiseksi paikallisväyläksi. Jos väylänpitäjän (Liikennevirasto) ja satamanpitäjän vastuualueen raja on määritetty siten, että sataman vastuualueelle jää vain satama- ja laiturialtaat (ei varsinaista väylää), ei niitä ole yleensä tulkittu vesilain tarkoittamiksi yleisiksi kulkuväyliksi. Käyttöoikeus satama- ja laiturialtaisiin määräytyy vesilain 10 luvun 7 §:n mukaan.

Sekä julkisen kulkuväylän että yleisen paikallisväylän määrääminen koskee kaikkia väyläluokkien VL1–VL6 väyliä, siis myös venereittejä. Yleiset paikallisväylät ovat valtaosin veneväyliä ja -reittejä (VL5–VL6).

Yleinen kulkuväylä voidaan määrätä myös vesistöön, jossa on valtaväylä.

3.1.2 Väylän määräämispäätös

Aluehallintovirasto määrää hakemuksesta yleiseksi kulkuväyläksi vesistön osan, joka on tarpeen pitää avoimena yleistä laiva- tai veneliikennettä varten. Kyse on siten vesialueen varaamisesta vesiliikenteen käyttöön, ei siitä, että väylän määräämisessä hakijalle myönnettäisiin käyttöoikeus väylän vesialueeseen tai oikeus omaksi lunastamiseen.

Aluehallintoviraston on päätöksessään määrättävä yleisen kulkuväylän sijainti. Sijainnilla tarkoitetaan tässä yhteydessä väylän linjausta ja väylän ulottuvuutta (leveyttä ja syvyyttä l. väylätilaa), esitettyinä koordinaatistoon sidotulla kartalla.

Vesilain 10 luvun 3 §:n mukaan ”väylän määräämistä koskevaan päätökseen on sisällytettävä myös määräykset ruoppauksesta ja ruoppausmassan sijoittamisesta vesialueelle tai muista toimenpiteistä, jos nämä ovat tarpeen väylän rakentamiseksi. Lu-

paviranomainen voi kuitenkin asian laajuuden tai muun syyn vuoksi määrätä väylästä erikseen ennen sanotuista toimenpiteistä päättämistä”. Hakija voi myös jo hakemuksessaan esittää väylän määrittämisen erikseen ratkaisemista, jos katsoo sen hankkeen edistämisen kannalta tarkoituksenmukaiseksi.

3.1.3 Väylän käyttöönotto

Julkisen kulkuväylän käyttöönottamisesta päättää Liikennevirasto sen jälkeen, kun aluehallintovirasto on antanut päätöksen kulkuväylän määrittämisestä, ja tarvittavat väylätyöt on saatu päätökseen. Käyttöönotto tapahtuu Liikenneviraston tekemällä väyläpäätöksellä, minkä jälkeen väylän tiedot ovat myös julkaistavissa merikartalla ja muissa virallisissa navigointijulkaisuissa.

Yleisen paikallisväylän käyttöönottamisesta päättää vesilain mukaan aluehallintovirasto. Käyttöönottopäätös sisällytetään yleensä väylän määrittämisestä koskevan päätöksen määräyksiin. Liikenneviraston tekemä väyläpäätös tarvitaan myös yleisten paikallisväylien käyttöönoton yhteydessä, jotta tiedot voidaan julkaista merikartalla, ja jossa yhteydessä väylän merenkulullinen asianmukaisuus voidaan vielä tarkastaa.

3.1.4 Väylän muuttaminen

Yleistä kulkuväylää koskevaa lainvoimaista päätöstä voidaan hakemuksesta muuttaa tai väylä lakkauttaa (VL 10:4). Muuttamisessa ja lakkauttamisessa noudatetaan soveltuvin osain kulkuväyläksi määrittämisestä koskevia säännöksiä.

Hakemuksen väylän muuttamiseksi tai lakkauttamiseksi voi panna vireille väylänpitäjä tai kuka tahansa muu taho. Jos hakijana on muu taho, ja jos väylän ylläpitäjä vastustaa hakemusta, on edellytyksenä lisäksi, että väylästä tai sen käyttämisestä aiheutuu vahingollinen seuraus, jota väylää määrättäessä ei ole ennakoitu, tai että olosuhteet ovat myöhemmin olennaisesti muuttuneet (VL 10:4.1).

Väylän vähäinen muuttaminen

Uuden vesilain 10 luku 4 § 2 mom. mukaan julkisen kulkuväylän ylläpitäjä voi merenkulun turvallisuuden ylläpitämiseksi tai muun tärkeän syyn vuoksi muuttaa vähäisessä määrin kulkuväylän sijaintia tai ulottuvuutta, jos siitä ei aiheudu yleisten tai yksityisten etujen loukkausta. Muutoksesta on ilmoitettava ELY-keskukselle.

Tulkinta vähäisestä muutoksesta on pitkälti tapauskohtainen ja riippuu ensisijaisesti muutoksen vaikutuksista väylän käyttöön, vesistöön, vesistön muuhun käyttöön ja muille osapuolille. Lähtökohtaisesti vähäisinä muutoksina voidaan pitää väylälevyyden ja väyläalueen muuttamista, linjauksen tarkistamista ja kulkusyvyyden muuttamista silloin, jos muutos ei oleellisesti muuta väylän olemassa olevaa liikennekuvaa eikä väylän sijainti ympäristöönsä nähden merkittävästi muutu.

Väylän kulkusyvyyden alentaminen, väyläalueen kaventaminen tai muu väylän supistaminen voidaan pääsääntöisesti tehdä ilman lupaviranomaisen päätöstä.

Muutosten edellyttämien rakentamistoimenpiteiden luvanvaraisuus on harkittava erikseen.

Väylän väliaikainen muuttaminen

Julkisen kulkuväylän ylläpitäjä voi väliaikaisesti muuttaa julkista kulkuväylää, jos se on tarpeen meriturvallisuuden ylläpitämiseksi tai muusta tärkeästä syystä (VL 10:4.3). Kyseistä säännöstä sovelletaan tapauksiin, joissa jonkin poikkeavan tilanteen vuoksi väylää on tarvetta tilapäisesti/väliaikaisesti muuttaa. Tilanne on tarkoitus palauttaa tilapäisyyden jälkeen takaisin ennalleen, tai uuteen tilaan, jolle muutokselle on tarpeen mukaan jätetty tai jätetään oma hakemuksensa. Säännöstä on näin ollen mahdollista soveltaa mm. tapauksissa, joissa on pakottava tarve ottaa väylämuutos käyttöön jo ennen kuin sitä koskeva lupaviranomaisen päätös on saanut lainvoiman.

Kunnossapitovelvollisuuden siirto

Yleisen kulkuväylän kunnossapitovelvollisuudesta säädetään vesilain 10 luvun 12 §:ssä seuraavasti: ”Se, jolla kulkuväyläksi määäämistä koskevan päätöksen perusteella on oikeus kulkuväylän rakentamiseen tai parantamiseen, on velvollinen pitämään kulkuväylän ja siihen tehdyt laitteet kunnossa noudattaen soveltuvin osin mitä 2 luvun 9 §:ssä säädetään”. Väylän kunnossapitovelvollisuuden siirtoon toiselle väylänpitäjälle tarvitaan näin ollen aluehallintoviraston päätös (koskee kokonaista väylää, vastuurajan tarkistaminen esim. satamanpitäjän ja väylänpitäjän välillä voidaan tehdä näiden keskinäiseen sopimukseen perustuen).

Kun Liikenneviraston ylläpitämä julkinen kulkuväylä siirretään muun väylänpitäjän kunnossapidettäväksi, muuttuu väylän hallinnollinen status samalla yleiseksi paikallisväyläksi. Vastaavasti jos muun väylänpitäjän väylä siirretään Liikennevirastolle, muuttuu se julkiseksi kulkuväyläksi.

Kunnossapitovelvollisuuden ja hallinnan siirrosta ilmoitetaan valvontaviranomaiselle (paikalliselle ELY-keskukselle).

3.1.5 Väylän lakkauttaminen

Yleinen kulkuväylä voidaan hakemuksesta lakkauttaa noudattaen soveltuvin osin kulkuväylän määäämistä koskevia säännöksiä (VL 10:4).

Menettelynä ja prosessina lakkauttaminen vastaa väylän muuttamista. Joissain tilanteissa saattaa olla tulkinnanvaraista, milloin jonkin väyläosuuden poisto katsotaan väylän lakkauttamiseksi ja milloin väylän muuttamiseksi (esim. johonkin väylään kuuluvan vaihtoehtoisen linjauksen tai haaran poistaminen). Myöskään väylärekisteriin omina yksittäisinä väylinä tallennetut väylät eivät välttämättä aina muodosta väyläkäsittelyn kannalta selkeää itsenäistä väylää. Jos tietyn väyläosan poistaminen katsotaan väylän muuttamiseksi, voidaan menettelyyn soveltaa vesilain 10 luvun 4 §:n 2 momentin määräyksiä, eli muutokseen ei välttämättä tarvita lupaviranomaisen päätöstä.

Väylien lakkauttaminen liittyy useissa tapauksissa väylästä saneeraukseen. Väylän lakkauttamiselle vaihtoehtoisena toimenpiteenä voidaan harkita myös väyläluokan alentamista ja kulkusyvyyden madaltamista, jolloin väylän merkintää on mahdollista keventää, ja väylän ylläpitokustannuksia pienentää, tai väylä siirtää jonkun muun tahon ylläpidettäväksi. Muutoshakemuksen tarve on harkittava erikseen edellä esitettyjen väylän muuttamista koskevien määräysten pohjalta.

Väylän lakkauttamista harkittaessa on myös syytä huomioda, että lakkautetun väylän mahdollinen myöhempi käyttöönotto voi sekin vastaavasti olla pitkälinen, aikaa ja kustannuksia vaativa prosessi.

Jos väylän lakkauttaminen liittyy laajempaan saneerausohjelmaan, eri väyliin liittyviä toimenpiteitä voi olla tarkoituksenmukaista liittää alueellisesti samaan hakemukseen, jolloin prosessin kokonaisaikataulu mahdollisesti lyhenee ja kokonaiskustannukset alenevat, ja prosessin osapuolten on helpompi muodostaa kokonaisvaltaisempi käsitys toimenpiteistä ja niiden vaikutuksista.

3.1.6 Turvalaitteiden asettaminen

Vesilain 10 luvun 5 §:n mukaan yleisen kulkuväylän ylläpitäjä saa asettaa toisen vesialueelle:

- reuna- ja tutkamerkkejä
- kelluvia turvalaitteita (poijuja ja viittoja)
- muita näihin verrattavia, vaikutuksiltaan vähäisiä laitteita.

Samoin ylläpitäjä saa kiinnittää vesistöön tai sen rannalle merenkulun turvalaitteiden apulaitteita, kuten viittasijoittajia, pultteja, seipäitä ja muita vähäisiä laitteita. Laitteet on sijoitettava siten, ettei niistä aiheudu alueen omistajalle tai muulle oikeudenhaltijalle mainittavaa haittaa.

Lisäksi aluehallintovirasto voi antaa yleisen kulkuväylän ylläpitäjälle luvan muun kuin edellä mainitun merenkulun turvalaitteen asettamiseksi vesistöön tai sen rannalle sekä turvalaitteiden näkymistä haittaavien esteiden poistamiseen, jos asiasta ei ole sovittu alueen omistajan kanssa. Käytännössä tämä koskee lähinnä maalle perustettavia linjamerkkejä, kummeleita, majakoita ja loistorakenteita (sektoriloistoja ja apuloistoja). Erityiseen käyttöön otetulle alueelle lupaa ei saa myöntää ilman pakottavaa tarvetta.

Maalle rakennettavien kiinteiden merkkien perustamispaikolta tehdään vuokrasopimukset käyttöoikeuden saamiseksi rakentamispaikoille. Alueet on syytä määrittää riittävän laajoiksi ottaen huomioon mm. näkemäsektorit ja harusten vaatima tila. Yleensä alueiden käyttöönotossa päästään vapaaehtoiisiin korvaus- ja vuokrasopimuksiin, ja käyttöoikeutta on jouduttu hakemaan vesilupateitse vain poikkeustapauksissa.

Väylämerkintään liittyvät lupa- ja ympäristökysymykset sekä muut rakentamispaikkojen erityispiirteet on syytä huomioda mahdollisuuksien mukaan jo väyläsuunnitelman ja merkintäsuunnitelman laadinnan yhteydessä.

Turvalaitteiden asettaminen liittyy yleensä väylän merkitsemiseen. Liikennevirastolla on vesilain 10 luvun 5 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyin edellytyksin lisäksi ”oikeus sijoittaa yleisen kulkuväylän ulkopuolelle sellaisia turvalaitteita, jotka ovat tarpeen matalikon tai karin merkitsemiseksi tai muusta vastaavasta syystä”. Kyse on yleensä yksittäisten, väylistä kauempana olevien matalien merkitsemisestä kardinaaliviitoilla. Menettelyä ei ole kuitenkaan tarkoitettu käytettäväksi yleisessä käytössä olevien kulkureittien merkitsemiseksi pelkillä turvalaitteilla ilman, että alueelle perustettaisiin myös yleinen kulkuväylä.

Itse turvalaitteen rakentamistyön luvanvaraisuus on harkittava tapauskohtaisesti erikseen (käsitelty kohdassa 3.2.2). Valtaosaan hankkeita rakentamiseen ei liity sellaisia toimenpiteitä tai vaikutuksia, jotka edellyttäisivät luvan hakemista.

Turvalaitteiden rakentamisesta yleiseen kulkuväylään tai sen rannalle on lisäksi voimassa, mitä merenkulun turvalaitteista erikseen säädetään. Virallisten merenkulun turvalaitteiden asettamiseen tarvitaan vesilaista riippumatta Liikenneviraston lupa (asetus vesikulkuväylien merkitsemisestä 30.11.1979/846).

3.1.7 Yksityiset kulkuväylät ja niiden turvalaitteet

Vesilain säädökset väylän määäämisestä koskevat ainoastaan yleisiä kulkuväyliä. Yksityisistä väylistä ei tehdä hallinnollista perustamispäätöstä eikä Liikenneviraston väyläpäätöstä, eikä niitä myöskään merkitä yleisille merikartoille. Yksityisten väylien merkitsemisessä ei saa käyttää yleisillä kulkuväylillä käytettyjen turvalaitteiden mukaisilla tunnuksilla varustettuja turvalaitteita.

Yksityisten kulkuväylien turvalaitteista ja niiden asettamisesta on todettu vesilain 10 luvun 6 §:ssä: "Vesiliikenteen turvallisuuden kannalta tarpeellinen vähäinen turvalaite voidaan sijoittaa toisen vesialueelle yksityisen kulkuväylän merkitsemiseksi, jos sijoittamisesta ei aiheudu alueen omistajalle tai alueen muulle käytölle mainittavaa haittaa. Sijoittamisesta on ennakolta ilmoitettava vesialueen omistajalle. Yksityisen kulkuväylän merkitsemisestä on muutoin voimassa, mitä siitä erikseen säädetään."

Liikennevirasto tulee antamaan erikseen tarkemmat ohjeet yksityisillä kulkuväylillä käytettävistä turvalaitteista ja niiden asettamisesta.

3.1.8 Käyttöoikeus satama- ja ankkuroimisalueisiin

Vesilain 10 luvun 7 §:n mukaan " lupaviranomainen voi hakemuksesta myöntää kulkuväylään liittyvää yleistä lastaus- tai ankkuroimisaluetta tai yleistä satamaa varten oikeuden vesialueen käyttöön saamiseen tai omaksi lunastamiseen" sekä vastaavasti yksityistä lastaus- tai ankkuroimisaluetta koskien "lupaviranomainen voi hakemuksesta myöntää kulkuväylään liittyvää yksityistä lastaus- tai ankkuroimisaluetta varten käyttöoikeuden toiselle kuuluvaan vesialueeseen."

Sataman vesialueita, joita em. vesilain säännös koskee, ovat ensisijaisesti satamallas ja laiturialtaat. Näihin alueisiin, joiden käyttöoikeus määräytyy vesilain 10 luvun 7 §:n mukaan, ei sovelleta väylän määäämistä koskevia säännöksiä.

Ankkuroimisalueella tarkoitetaan tässä yhteydessä ankkurointiin erikseen suunniteltua ja varattua vesialuetta, joka merkitään myös merikartalle ankkurointialueen mukaisella symbolilla. Alueet sijaitsevat yleensä joko avomerellä väylän ulkopäässä tai lähellä satamaa, joko kiinteästi muun väyläalueen yhteydessä tai, kuten usein ulkomerellä, vahvistetusta väyläalueesta erillisenä alueena.

Näiden vesilain tarkoittamien ankkuroimisalueiden lisäksi väylän väyläalueeseen voidaan suunnitella, rakentaa ja merkitä nk. levitysalueita, joita liikenne voi käyttää mm. erilaisissa ohitus- ja odotustilanteissa kuten myös tilapäiseen ankkurointiin. Nämä alueet haetaan väylän perustamisen yhteydessä normaaliksi väyläalueeksi, eikä niille tarvita/haeta ankkuroimisalueen edellyttämää käyttöoikeutta. Alueet merkitään

merikartalla normaalilla väyläalueen merkintätavalla (sikäli kuin ko. väylän väyläalue on kartalle merkitty).

Merikartoilla on lisäksi merkittyinä nk. suositeltuja ankkuripaikkoja (musta ankkurisymboli ilman aluerajausta). Näillä merkinnöillä ei ole vesilain mukaista ankkuroimisalueen statusta, niitä ei ole alueellisesti rajattu, ja ne voivat sijaita väyläalueella (yleensä levitysalueilla) tai väyläalueen ulkopuolella.

Ankkurointialueiden suunnittelua, perustamista ja merkitsemistä on käsitelty yksityiskohtaisemmin Liikenneviraston ohjeessa

http://www2.liikennevirasto.fi/julkaisut/pdf5/mkl_2007-8_ankkurointialueiden_suunnittelu.pdf.

3.2 Vesiväylätyöt

3.2.1 Vesiväyliä ruoppaus- ja läjitystyöt

Vesilain mukainen lupa tarvitaan yleisimmin seuraavissa tapauksissa:

- Kohteeseen liittyy vesilain lupakynnyksen ylittävä määrä ruoppausta
- Ruoppausmassoja läjitetään vesialueelle

Lupa ruoppaukselle tarvitaan aina, kun ruoppausmassan määrä ylittää 500 m³, ellei kyse ole julkisen kulkuväylän kunnossapitoruoppauksesta. Julkisen kulkuväylän kunnossapitoon liittyvän ruoppauksen luvanvaraisuus ratkeaa vesilain yleisen luvanvaraisuussäännöksen (VL 3:2) nojalla ruoppauksen vaikutusten perusteella. On huomattava, että myös alle 500 m³ ruoppaus voi edellyttää lupaa, jos ruoppauksen vaikutukset täyttävät VL 3:2 edellytykset. Näitä ovat mm. ruoppauksen aiheuttama luonnon ja sen toiminnan vahingollinen muuttuminen tai vesistön tilan huononeminen tai ruoppauksesta aiheutuva vahinko tai haitta kalastukselle ja kalakannoille.

Lupa ruoppausmassojen läjittämiseen tarvitaan aina, kun läjittäminen (ruoppausmassan sijoittaminen) tapahtuu hylkäämistarkoituksessa Suomen aluevesillä, ja kun kyse ei ole merkityksettömän pienestä määrästä ruoppausmassaa (vesilain 3 luku 3 § 1 mom. kohta 8).

Yhteenvedona yllä esitetyistä periaatteista voidaan suositella seuraavaa käytäntöä:

- a. Jos ruoppauksen vaikutukset täyttävät vesilain 3 luvun 2 §:n edellytykset, on lupa aina haettava.
- b. Jos ruoppausmäärä ei ylitä 500 m³, ja ruoppausmassa on arvioitu ympäristöministeriön määrittämien laatukriteereiden mukaan haitattomaksi ruoppausmassaksi l. haitta-ainepitoisuus alittaa alemman tason (taso 1), ruoppaustyö voidaan tehdä ja massat läjittää veteen ilman vesilain mukaista lupaa (VL 3:3, kohdat 7 ja 8). ELY-keskukselle on kuitenkin tehtävä ilmoitus VL 2:15 mukaisesti.
- c. Jos ruoppausmäärä ylittää 500 m³, eikä kyseessä ole julkisen väylän kunnossapito, tulee lupa vaikutuksista riippumatta aina hakea.
- d. Jos kyse on julkisen väylän kunnossapitoruoppauksesta ja ruopattava määrä ylittää 500 m³, ruoppausmassa on laatukriteereiden mukaan luokiteltu haitattomaksi ruoppausmassaksi, ja massa läjitetään maalle tai vesistöstä erotettuihin altaisiin, ei lupaa tarvita (VL 2:6 ja 3:3, kohta 7). Ruoppauksesta on kuitenkin tehtävä ilmoitus ELY-keskukselle VL 2:15 mukaisesti.

- e. kohdan d) mukaisessa tapauksessa, mikäli massa läjitetään veteen tai se sisältää haitallisia aineita raja-arvot ylittäviä määriä, on lupa haettava. Yli 500 m³ on tulokittu tässä merkityksellömän pientä määrää suuremmaksi määräksi.

Ruoppausmassan maalle läjittämiseen ei tarvita lupaa, jos läjittämiseen on maanomistajan suostumus, eikä läjittämislle ole tarvetta hakea ympäristönsuojelulaissa tarkoitettua ympäristölupaa.

3.2.2 Turvalaitteiden rakentaminen

Turvalaitteiden asettamisen luvanvaraisuus on esitetty edellä kohdassa 3.1.6. Itse rakentamistyön luvanvaraisuus on arvioita rakentamisen luvanvaraisuudesta annettujen säännösten pohjalta. Jos esim. kohteessa tulee lupakynnyksen ylittäviä ruoppaus töitä tai jos ruopattava massa on tarkoitus läjittää veteen (eikä kyse ole merkityksellömän pienestä määrästä puhtaaksi todettuja massoja), on vesilupa haettava. Turvalaitetta varten mahdollisesti tarvittavan merikaapelin asentaminen vaatii vesiluvan, jos kaapeli risteää yleisen kulkuväylän kanssa.

3.2.3 Kanavat

Kanavarakentamishankkeisiin sisältyy usein ruoppaamista ja läjitystä. Lisäksi niissä voi olla vesistösiltojen ja avo- tai sulkukanavien rakennustöitä, joissa vesilain soveltaminen tulee kyseeseen. Kanavahankkeesta riippuen sovelletaan myös tämän ohjeen muita mm. sillanrakentamiseen liittyviä kohtia. Kanavarakentaminen voi vaikuttaa myös alueen pohjaveteen, vedenkorkeuksiin ja virtaamiin, mitkä kaikki muutokset edellyttävät vesiluvan hakemista.

Kanava-alueiksi tarvittavat maa-alueet hankitaan valtion omistukseen. Mikäli maa-alueista ei päästä maanomistajien kanssa vapaaehtoisein sopimuksiin, lunastetaan maa-alueet vesilain mukaisessa menettelyssä. Mikäli kanavan rakentaminen katkaisee kulkuyhteyksiä, on yhteydet varmistettava silloilla tai korvaavilla kulkuyhteyksillä.

3.3 Vesiväylähanketta varten tehtävät selvitykset ja vaikutusten arviointi

3.3.1 Yleistä

Väylähankkeen ympäristövaikutukset tulee selvittää siitä riippumatta, haetaanko hankkeelle vesilupaa. Selvitykset voivat tuoda myös lisävalaistusta ja perusteluja lupahakemuksen tarpeellisuuden arviointiin.

Hankkeissa, joissa vesilupaa haetaan, on ympäristöselvitykset syytä pyrkiä tekemään jo alusta alkaen riittävän laajoina, kattavina ja yksityiskohtaisina, koska se voi osaltaan helpottaa ja nopeuttaa lupaprosessin läpimenoa.

Valmisteluvaiheessa on hanketta hyvä esitellä ja käydä läpi sekä lupaviranomaisen että vastaavien ympäristöviranomaisten kanssa, jotta selvitystarpeet ja muut viranomaisten näkökannat tulisivat huomioituksi jo riittävän varhaisessa valmisteluvaiheessa. Varsinkin ruoppaus hankkeissa on erityisen tärkeää läjityspaikan valinta ja riittävät selvitykset paikan soveltuvuudesta sekä valvontaviranomaiselta pyydettyjen kannanottojen huomiointi.

Selvityksiä ja niiden analysointia varten on syytä varata myös riittävästi aikaa ja resursseja. Varsinkin toteutuskustannuksiltaan pienemmissä hankkeissa erilaiset selvitykset ja niistä aiheutuvat menot voivat muodostaa merkittävän osan hankkeen kokonaiskustannuksista.

Selvitystyön alkuvaiheessa on hyvä selvittää myös mahdolliset omat aikaisemmat sekä muiden tahojen alueelta tekemät selvitykset ja tutkimukset ja seurannat (esim. hydrologiset tilastot, teollisuuden jätevesien seuranta).

Väylähankkeen vaikutukset jakautuvat kahteen ryhmään:

- väylätöiden vaikutukset
- väylän ja liikenteen vaikutukset

Väylätöiden vaikutukset ovat pääosin työnaikaisia ja siten paikallisia ja tilapäisiä sijoittuen työkohteiden läheisyyteen. Ne liittyvät väylätöiden lupahakemukseen. Liikenteen vaikutukset ajoittuvat koko väylän käyttöajalle ja koskevat väylää ja sen lähiympäristöä koko väylän pituudelta. Ne liittyvät ensisijaisesti väylän perustamiseen ja hakemukseen väylän määrittämisestä.

3.3.2 Tehtävät selvitykset

Seuraavassa on lueteltu tyypilliset hankkeen ympäristöön liittyvät ja vesilupaprosessia varten tarvittavat selvitykset. Selvitysten yksityiskohtaisempi tarve ja laajuus on katsottava tapauskohtaisesti.

Ympäristöselvitysten sisältöä on kuvattu ja ohjeistettu tarkemmin Liikenneviraston valmisteilla olevassa Vesiväylätutkimusten yleisohjeen osassa Ympäristöselvitykset.

Vesistöselvitys

Vesistöselvityksessä selvitetään väylän ja työkohteiden ympärillä olevan vesistön ja sen rantojen tilaa ja ominaisuuksia ja hankkeen vaikutuksia niihin. Selvitykseen tyypillisesti sisältyviä asiakokonaisuuksia ovat (sisältö vaihtelee tapauskohtaisesti):

- veden laatu, kuormituslähteet
- vedenkorkeudet, virtaamat, virtausolosuhteet
- alueen kasvillisuus ja eläimistö
- vesistön käyttö (virkistyskäyttö, vedenotto ym.)
- hankkeen arvioidut vaikutukset

Sedimenttitutkimukset ja ruoppausmassan läjityskelpoisuuden arviointi

Sedimenttitutkimuksilla selvitetään pohjan laatu työkohteilla: mm. onko kyseessä sedimentaatio- vai eroosiopohja sekä pohjasedimentteihin kertyneet haitalliset aineet ja niiden pitoisuudet (pima-selvitys, jos kyse pilaantuneista maista). Ympäristöministeriö on antanut asiasta ohjeen "Sedimenttien ruoppaus- ja läjitysohje" (Ympäristöopas 117, 19.5.2004, uudistaminen vireillä, määräaika 15.1.2014). Julkaisussa on annettu ohjeet mm. ruoppausmassan läjityskelpoisuuden arvioimisesta, lupahakemusta varten tehtävistä selvityksistä ja ympäristövaikutusten tarkkailusta.

Ruoppausmassojen läjityskelpoisuutta arvioidaan laatukriteereiden avulla. Suomessa käytettävät ohjeelliset meriläjitystä koskevat laatukriteerit perustuvat mm. taustapitoisuuksiin ja kansainvälisiin toksisuusraja-arvoihin. Arvioinnissa on käytössä kaksi tasoa: alempi taso (taso 1) ja ylempi taso (taso 2) sekä näiden väliin jäävä ns. "harmaa alue". Ruoppausmassan läjityskelpoisuus luokitellaan näiden pohjalta seuraavasti:

- Haitaton ruoppausmassa eli haitta-ainepitoisuuksiltaan alemman tason (taso 1) alittava ruoppausmassa, josta aiheutuvia haittoja voidaan yleisesti pitää kemiallisen laadun puolesta meriympäristölle merkityksettöminä. Ruoppausmassa on mereen läjityskelpoista.
- Sellaisen ruoppausmassan, jonka haitta-ainepitoisuudet asettuvat tasojen 1 ja 2 väliin (ns. "harmaalle alueelle") sedimentin läjityskelpoisuus on arvioitava tapauskohtaisesti mm. alueelliset taustapitoisuudet huomioiden.
- Pilaantunut ruoppausmassa eli haitta-ainepitoisuuksiltaan ylemmän tason (taso 2) ylittävä ruoppausmassa, jota pidetään haitallisuuden takia pääsääntöisesti mereen läjityskelvottomana (voidaan sijoittaa mereen, jos maalle sijoittamisen vaihtoehto on ympäristön kannalta huonompi ratkaisu; mereen sijoittaminen edellyttää massan puhdistamista tai eristämistä).

Sisävesillä em. meriläjitystä koskevia laatukriteereitä ei voida sellaisenaan soveltaa, vaan läjityskelpoisuus määritellään tapauskohtaisesti. Pohjasta ruopattavaa massaa ei tarvitse aina analysoida, jos vesistö ei sijaitse kuormituslähteen vaikutuspiirissä, eikä ole aihetta olettaa sedimentin pilaantuneen.

Läjitysaluetta valittaessa ja arvioitaessa on huomioitava mm. ympäristölliset ja taloudelliset näkökohdat sekä suunnitelman toteuttamismahdollisuudet. Läjitysalueen soveltuvuuden arvioimiseksi hakemuksessa esitetään alueen fysikaaliset, biologiset ja kemialliset ominaisuudet ja alueen sijainti suhteessa mm. Natura, luonnonsuojeluymp. erityisalueisiin, kalojen lisääntymisalueisiin, kalastusalueisiin ja virkistysalueisiin (YM:n ohjeen kohdan 7.5 mukaisesti). Pilaantuneiden ruoppausmassojen osalta selvitetään mahdollisuus haitallisten aineiden vähentämiseen sekä tehdään eri sijoittamisvaihtoehtojen kesken vertaileva riskiarvio.

Kalatalousselvitys

Kalatalousselvityksessä selvitetään alueen kalastoa (kalalajit, kutualueet), kalastusta (alueen ammattikalastajat, pyydyspaikat, saalismäärät, virkistyskalastus) sekä hankkeen vaikutuksia niihin. Selvitykseen voidaan sisällyttää myös jo ehdotus haittojen kompensatiosta ja korvauksista.

Maa- ja vesialueiden omistussuhteiden selvitys

Selvitetään väylän ja väylätöiden vaikutusalueella olevien maa- ja vesialueiden omistajatiedot. Järjestäytyneistä osakaskunnista (yhteiset alueet) esitetään yhteystiedot. Tiedot esitetään omistajaluettelossa osoitetietoineen. Kartalla (jossa näkyy suunniteltu väylä ja työkohteet) esitetään kiinteistörajat ja omistajaluetteloon liittyvä indeksi-tieto (rekisteritunnus tai juokseva numerointi).. Kiinteistönomistajatietoja ei näytetä kartalla.

Kaavoitustilanne

Alueen voimassa olevat kaavat sekä tiedot vireillä olevista kaavoista esitetään vesilupahakemuksessa samoin kuin arvio hankkeen vaikutuksista kaavoitukseen. Voimassa olevat kaavakartat liitetään hakemukseen. Todetaan onko hanke voimassaolevan kaavoituksen mukainen. Vesialueiden osalta on syytä huomioida, että vesiväyliä kos-

kevat kaavamerkinnot ovat vain suuntaa antavia. Väylän perustaminen ja sijainti määräytyvät vesilain mukaisessa prosessissa (ei kaavoituksen yhteydessä).

Virtaustutkimukset

Virtaustutkimuksilla voidaan tarvittaessa selvittää mm. ruoppausmassojen mahdollista kulkeutumista läjitysalueelta (sedimentoitumisolosuhteita) kuten myös rakennettavien penkereiden ja patojen vaikutuksia alueen virtauksiin ja veden vaihtuvuuteen.

Vaikutukset Natura-alueisiin

Jos hankealueella tai sen läheisyydessä on Natura-suojelualueita, joihin hanke voi merkittävästi vaikuttaa, tulee ko. Natura-alueen suojeluperusteet ja hankkeen vaikutus niihin selvittää, ja antaa arvio vaikutuksista. Natura-selvitykset sisältävät kaksi vaihetta: Ensimmäisessä vaiheessa arvioidaan, heikentääkö hanke todennäköisesti merkittävästi kohteen Natura-arvoja, ja jos näin on, tehdään toisena vaiheena varsinainen luonnonsuojelulain mukainen Natura-arviointi.

Yleensä on myös edullista, että Natura-arviosta pyydetään lausunto etukäteen paikalliselta ELY-keskukselta, jotta lupahakemusvaiheessa ei tule yllätyksiä. ELY-keskuksen on annettava lausuntonsa 6 kk sisällä pyytämisestä.

Erityisalueet ja -kohteet ym. erityisselvitykset

Työkohteilta ja väylän vaikutusalueelta selvitetään mahdolliset erityisalueet ja -kohteet ja arvioidaan niiden vaikutukset. Näitä ovat mm:

- luonnonsuojelualueet
- kansallispuistoalueet
- puolustusvoimien suoja-alueet
- hylyt ym. muinaismuistolain mukaiset suojelukohteet
- yksittäisiin lajeihin tai suojelukohteisiin liittyvät selvitykset
- risteämät: kaapelit ja putkijohdot, ilmajohdot ja sillat
- mahdolliset väylä- ja työalueilla olevat räjähdeet (lausunto puolustusvoimilta)

Hankearviointi ja kokonaisvaikutusten arviointi (intressivertailu)

Hankkeen kuljetustaloudellisten ja yhteiskunnallisten vaikutusten ja hankkeen hyöty-/kustannussuhteen selvittämiseksi merkittävämmistä investointihankkeista tehdään hankearviointi. Hankearviointiselvityksestä saadaan yleensä myös lupahakemusta varten riittävät tiedot väylän liikenteestä sekä hankkeen liikenteellisistä, yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista.

Hakemuksen mukaisten väylätöiden sekä väylän ja sen liikenteen ympäristöön ym. vaikutukset arvioidaan kunkin osaselvityksen yhteydessä (kalatalousselvityksessä arvioidaan vaikutukset kalastoon ja kalastukseen, vesistöselvityksessä arvioidaan vaikutukset vesialueisiin ja rantoihin jne.). Näistä yhteenvetona on syytä laatia hakemukseen tai hakemussuunnitelmaan kokonaisarvio, jossa hankkeesta mahdollisesti aiheutuvia haittoja ja muita vaikutuksia arvioidaan suhteessa hankkeen tarpeellisuuteen ja saataviin hyötyihin (intressivertailu).

3.4 Vesilupahakemuksen sisältö vesiväylähankkeessa

Edellä kohdassa 2.2. on esitetty hakemusasiakirjojen sisältö sen mukaan, mitä vesilain 11 luku ja valtioneuvoston asetus vesitalousasioista edellyttää. Tätä soveltaen on liitteessä 3 esitetty luettelo vesiväylähankkeen lupahakemuksessa tyypillisesti esitettävistä tiedoista. Hakemuksen sisältö vaihtelee tapauskohtaisesti mm. hankkeen laajuuden ja sen mukaan, haetaanko myös väylän määräämistä vai pelkästään lupaa väylätöille.

Hakemuksen selvitykset voidaan liittää erillisinä liiteraportteina hakemukseen. Isoissa ja laajemmissa hankkeissa hankkeen ja eri osaselvitysten pääkohdat kootaan hakemussuunnitelmaksi. Suppeammissa hankkeissa tiedot voidaan koota ja esittää suoraan hakemuksessa.

3.5 Valmisteluluvan hakeminen vesiväylätöissä

Yleiset periaatteet valmisteluluvasta on esitetty edellä kohdassa 1.5. Hakijan on syytä jo hakemuksessaan määritellä ja rajata ne toimenpiteet, joille valmistelulupaa haetaan. Valmistelulupaa ei ole tarpeen hakea sellaisille valmisteleville töille, joiden tekemisen ei muutoinkaan tarvita vesilupaa.

Vesiväylähankkeiden ruoppaus- ja läjitystöissä valmisteluluvan hakeminen voi tulla kyseeseen lähinnä seuraavien toimenpiteiden osalta:

- hankkeen toteutukseen liittyvien läjitysaltaiden tai läjityksen suojapenkereiden rakentaminen
- maamassojen ruoppaus- ja läjitystyö niiltä osin kuin massat on todettu haittattomiksi (haitta-ainepitoisuudeltaan tason 1 alittavat massat) eikä ruoppaus- ja läjitystyöstä ole odotettavissa pysyviä tai vähäistä suurempia haitallisia vaikutuksia.

4 Vesilain soveltaminen tie- ja ratahankkeissa

4.1 Yleistä

Vesilain mukainen lupa tarvitaan yleisimmin seuraaviin toimenpiteisiin:

- Silta rakennetaan vesistön yli tai nykyiselle vesistösillalle tehdään muutostöitä tai silta puretaan
- Tie- tai ratapenger rakennetaan vesistöön
- Ylijäämämassoja sijoitetaan vesialueelle
- Pohjaveden pintaa alennetaan pysyvästi
- Tie tai rata sijoitetaan tärkeälle pohjavesialueelle
- Tie tai rata sijoitetaan tunneliin pohjaveden pinnan alapuolelle
- Vesialueen ruoppaaminen, maa-aineksen ottaminen vesialueelta
- Luonnontilaisen ojan tai puron muuttaminen

Maanteiden ja rautateiden suunnittelussa noudatetaan maantielain ja ratalain mukaista menettelyä. Oikeudet maa- ja vesialueisiin hankitaan maantielain ja ratalain nojalla. Laskuojat osoitetaan tie- ja ratasuunnitelmissa.

Maanteiden ja rautateiden suunnittelun aikaisessa vuoropuhelussa noudatetaan maantielain ja ratalain mukaista menettelyä, jossa asianosaisilla on mahdollisuus ottaa kantaa myös vesilain mukaisessa lupakäsittelyssä ratkaistaviin asioihin. Näin ollen erillisiä esittelytilaisuuksia ei vesilain mukaista lupaa haettaessa yleensä tarvita muutoin kuin vesialueiden omistajien ja kalastusoikeuden haltijoiden kanssa. Vuoropuhelu on tarpeen, jotta osataan varautua lupakäsittelyssä esiin tuleviin asioihin.

Vesilain mukaiset luvat voidaan hakea tie- tai ratasuunnitelman laadintavaiheessa, jolloin tarvittavat lupahakemusasiakirjat voidaan teettää tie- tai ratasuunnitelmat laativalla konsultilla. Mikäli rakentamisajankohta on myöhemmin, kannattaa luvat hankkia lähempänä rakentamistöiden aloittamista kuitenkin siten, etteivät mahdolliset valitukset viivästyttä rakennustöiden aloittamista. Liian aikaisin lupaa ei kannata hakea, koska lupa voi vanheta ennen rakennustöihin ryhtymistä. Lupahakemusasiakirjat kannattaa tehdä vasta, kun luvan hakeminen on ajankohtaista, jolloin siihen saadaan ajantasaiset tiedot. Mikäli asiakirjojen kokoamisesta on kulunut aikaa, pitäisi ainakin maanomistusolot ja vesialueiden omistajatiedot tarkistaa ennen lupahakemuksen tekemistä.

Vesilain mukaisen luvan tarve on esitetty kohdassa 1.2. Tulkinnanvaraisissa tapauksissa pyydetään luvan tarpeesta ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen lausunto tai kannanotto.

Vesilain mukaisen luvan tarvetta joudutaan harkitsemaan tie- ja ratahankkeissa ainakin seuraaville toimenpiteille:

1. Sillan rakentaminen vesistön yli
Lupa on aina tarpeen, kun silta rakennetaan yleisen kulku- tai valtaväylän yli. Lupa voi olla tarpeen myös, jos silta vähentää luonnon kauneutta, ympäristön viih-

tyisyyttä tai kulttuuriarvoja taikka vesistön soveltuvuutta virkistyskäyttöön. Sillasta voi aiheutua haittoja myös kalastukselle tai kalakannoille ja sillan rakentamisen aikana voi aiheutua veden samentumista, josta johtuen lupa voi olla tarpeen. Sillasta voi aiheutua myös vahinkoa tai haittaa vesiliikenteelle tai puutavarantaille, jolloin lupa voi tulla tarpeelliseksi. Myös sillan muuttaminen ja uusiminen voi edellyttää lupaa.

2. Maantien tai rautatien pengertäminen vesistöön
Vesialueelle pengertämiseen tarvitaan lupa. Usein kyseessä on vesistösiltaan liittyvä maapenger, joka ulottuu vesialueelle. Pengereen tekoon hankitaan lupa yleensä yhteisillä asiakirjoilla vesistösillan lupahakemuksen kanssa.
3. Ylijäämämassojen läjittäminen vesialueelle
Ylijäämämassa pyritään yleensä sijoittamaan kuivalle maalle. Joskus halutaan maisemallisista syistä täyttää ylijäämämassoilla lähistöllä oleva mataloitunut ranta-alue tai vesistöä jää liikenneväylän taakse pieni alue, joka on järkevää täyttää maamassoilla. Täyttöön tarvitaan vesilain mukainen lupa.
4. Pohjaveden pinnan alentaminen
Pysyvään pohjaveden pinnan alentamiseen tarvitaan vesilain mukainen lupa. Pohjaveden pintaa voidaan joutua alentamaan rakennettaessa väylien alikulkuja kohdille, joissa pohjaveden pinta on korkealla. Yleensä pysyvä pohjaveden pinnan aleneminen pyritään estämään toteuttamalla väylän alitus vesitiiviinä kaukalorakenteena tai pumppaamalla. Jos vähäisestä pohjaveden pinnan alentamisesta ei synny vahinkoja lähistön rakennuksille (painumat) tai talousvesikaivoille (kuivuminen), voi pysyväkin pohjaveden pinnan alentaminen tulla kyseeseen kohtuuttomien rakennuskustannusten välttämiseksi.
5. Liikenneväylän sijoittaminen pohjavesialueelle
Parannettaessa nykyistä liikenneväylää tai uutta linjausta rakennettaessa ei alueita, joissa on pohjaveden ottoa voida aina kiertää, vaan liikenneväylä joudutaan sijoittamaan tärkeälle pohjavesialueelle. Tällöin maantien sivuojat on suojattava niin, ettei pohjavesi pääse pilaantumaan tiealueelta tulevien epäpuhtauksien vuoksi tai esim. säiliörekan onnettomuustilanteessa. Tiealueen kuivatusvedet on johdettava pohjavesialueen ulkopuolelle ja toteutettava viivytyksaltaat ennen veden johtamista vesistöön. Luvan tarve tulee selvittää ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelta.
6. Liikenneväylän sijoittaminen tunneliin
Vesilain mukainen lupa voi olla tarpeen, kun tunneli sijoittuu pohjaveden pinnan alapuolelle. Vaikka pohjaveden pintaa ei alennettaisi, lupahakemuksessa on selvitettävä rakentamisen ja käytön aikaiset vaikutukset pohjaveteen.
7. Vesialueen ruoppaaminen ja maa-aineksen ottaminen vesialueelta
Maa-aineksen ottaminen vesialueelta vaatii aina luvan, kun kyse on muusta kuin tavanomaisesta kotitarvekäytöstä.
Vesialueen ruoppaaminen voi tulla kyseeseen lossipaikoilla tai rakennettaessa laitureita. Lupa tarvitaan, jos ruopattavien massojen määrä ylittää 500 m³. Luvantarve voi syntyä myös vähäisemmällä ruopattavien massojen määrällä vesilain 3 luvun 2 §:n yleisen luvanvaraisuussäännön nojalla (vaikutusten perusteella). Mikäli ruoppaaminen ei vaadi vesilain mukaista lupaa, on ruoppaamisesta tehtävä

kuitenkin ilmoitus ELY-keskukselle (vesilaki 2 luku 15 §) sekä vesialueen omistajalle (vesilaki 2 luku 6 §).

8. Luonnontilaisen laskuojan muuttaminen
Pelkän rummun tekeminen ojan kohdalle ei yleensä vaadi vesilain mukaista lupaa. Jos luonnontilaista ojaa perataan, on luvan tarve syytä selvittää ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat vastuualueelta.

4.2 Lupahakemusasiakirjojen sisältö

Lupa-asiakirjojen sisältö on erilainen riippuen siitä, kohdistuvatko toimenpiteet vesistöön vai tehdäänkö rakennustoimenpiteitä pohjavesialueella.

Kaikista hankkeista on hakemusasiakirjoissa esitettävä hakijan yhteystiedot, hankkeen kuvaus ja hankkeen tarkoitus. Lisäksi on ilmoitettava hankkeen arvioitu toteutusaikataulu. Lisäksi kerrotaan kaavatilanne ja miten hankkeeseen on varauduttu kaavoissa ja kuvataan luonnonympäristö.

Hakemusasiakirjojen yksityiskohtaisempi sisältö on esitetty kohdassa 2.2.

4.2.1 Vesistösillan rakentaminen, vesistöpenkereen teko, vesistöön läjittäminen tai vesistöstä maa-aineksen otto

Kaikille yhteisten asiakirjojen lisäksi tarvitaan seuraavien asioiden selvittämistä ja esittämistä lupahakemusasiakirjoissa:

Tiedot vesistöstä

Vesistöstä esitetään yleiskuvauksen lisäksi tiedot veden korkeuksista ja virtaamatiedot. Lisäksi kuvataan vesistön syvyys, veden laatu ja tiedot kalakannasta.

Vesistön käyttö ja sen asettamat vaatimukset

Kuvataan vesistössä harjoitettava liikenne ja millaisilla aluksilla vesistössä liikennöidään. Myös liikenteen säännöllisyys kuvataan. Jos vesistössä uitetaan puutavaraa, kerrotaan uittomäärät.

Vesistössä voi olla nykyisiä rakennelmia tai laitteita, joihin toimenpiteillä on vaikutusta. Niiden sijainti ja rakenteet kuvataan ja hakemus varustetaan niitä esittävin piirustuksin.

Rakennettavan sillan kuvaus

Hakemuksessa esitetään uuden sillan lisäksi tiedot nykyisestä sillasta. Mikäli nykyinen silta puretaan, esitetään kaikki toimenpiteen vesistön ennallistamiseksi ja haetaan lupa vanhan sillan purkamiseen lupa.

Uudesta sillasta esitetään sillan yleissuunnitelmatasoiset tiedot, joista ilmenevät aukkomitat vesistön kohdalla ja perustusten paikat vesistössä. Tiedoista tulee ilmetä, missä määrin siltarakenne penkereineen rajoittaa siltapaikan vesipoikkileikkausalaa.

Vesiliikenteen käyttämillä alueilla hakemuksessa tulee kertoa sillan vapaan aukon korkeus ja leveys. Jos sillan ali kulkee yleinen kulkuväylä, tulee vapaan aukon ulottua veden alla väylän harausvyöhyteen saakka. Lisäksi tulee hakemuksessa esittää suunniteltu alikulkukorkeus, sekä onko kyseessä kiinteä vai avattava silta. Sillan alikulku-

korkeus ja vapaan aukon korkeus määritetään merialueilla keskivedenpinnan tasosta, sisävesillä purjehduskauden ylävedenpinnan tasosta.

Yleispiirustuksessa tulee esittää myös riittävällä tarkkuudella sillan ulkonäkö. Tarpeettoman tarkkojen mittoja ei tule esittää, jos ne eivät ole lupahakemuksen kannalta välttämättömiä, koska ne saattavat rajoittaa mahdollisia rakennusaikaisten vähäistenkin muutosten tekoa.

Hakemuksessa kuvataan työn suoritustapa, koska sillä voi olla myös vaikutuksia vesistöön. Kuvataan myös, minne sillalta kertyvät sade- ja sulamisvedet johdetaan. Työn ajankohta (vuodenaika) ja kesto ilmoitetaan hakemuksessa.

Hankkeen vaikutukset

- a) Vaikutus vedenkorkeuteen ja veden vaihtumiseen
Erikseen kuvataan työnaikaiset vaikutukset ja pysyvät vaikutukset. Rakennustyön suorittamista varten saatetaan joutua tekemään esim. työpenkereitä, joilla on tilapäinen vaikutus uoman virtauspoikkileikkaukseen, veden vaihtuvuuteen ja veden korkeuteen.
Pysyvän vaikutuksen osalta arvioidaan, aiheuttavatko vesistöön sijoitetut rakenteet padotusta nostaen veden korkeutta tai vaikutusta veden vaihtuvuuteen. Vaikutuksen suuruus arvioidaan
- b) Vaikutus vesiliikenteeseen
Vesiliikenne ja uitto pyritään turvaamaan rakennustyön ajan. Jos liikenteelle tulee katkoksia, kerrotaan menettelyt niiden osalta. Jos nykyiselle vesiliikenteelle tulee pysyviä rajoituksia, kerrotaan, miten liikennöinti hoidetaan jatkossa.
Silta-aukon mittojen osalta on syytä esittää, rajoittaako sillan korkeus tai leveys ja missä määrin vesiliikennettä. Tulee tarkastella mm. kuinka sillan korkeus suhteutuu vesistöreitistölläjo olevien muiden siltojen tai ilmajohtojen korkeuksiin.
- c) Vaikutus vesiluontoon
Rakentamistoimenpiteistä saattaa aiheutua vesistön samentumista tai alueella voi olla uhanalaisia lajeja (kalat, simpukat, pohjaeläimet), joihin toimenpiteillä voi olla vaikutuksia. Kuvataan, ovatko haitat tilapäisiä vai pysyviä ja miten niitä voidaan rakentamisjärjestelyillä tai muutoin vähentää. Hanke voi muuttaa virtausolosuhteita. Vaikutukset tulee arvioida.
- d) Vaikutukset maisemaan ja kulttuuriympäristöön
- e) Rata- ja tiesuunnitelmassa arvioidaan vaikutukset maisemaan ja kulttuuriympäristöön. Vesilain mukaisessa lupahakemuksessa esitetään nämä vaikutukset.
Vaikutus vesistön käyttöön
Arvioidaan, aiheutuuko vesistön nykyiselle käytölle (virkistys- ym. käyttö) rajoituksia ja kuvataan rajoitukset.
- f) Vaikutus rakenteisiin ja laitteisiin
Vesialueella saattaa olla vesijohtoja ja viemäreitä tai sähkö- ja telekaapeleita. Vaikutukset niihin kuvataan.
Jos vesistössä on vesivoimala, arvioidaan mahdollisen virtaaman muutoksen vaikutukset voimatalouteen.

Vahinkojen ja haittojen arviointi

Hakemuksessa tulee esittää hakkeesta aiheutuvat haitat sekä niiden estäminen, lieventäminen, kompensoiminen tai korvaaminen.

Omistussuhteet

Alueen maa- ja vesialueen omistustiedot ja kiinteistörekisterinumerot esitetään luettelossa. Maanomistajaluettelo laaditaan yleensä muutoinkin koko väylähankkeen suunnittelun yhteydessä. Vesialueen omistustietoja ei jatkossa enää esitetä suunnitelmakartalla, mutta kiinteistörekisteritunnukset esitetään kartalla.

Voimassa olevat lupapäätökset

Olemassa olevat luvat liitetään hakemukseen.

Hankkeen toteutusedellytykset

Hankkeen perustelut kuvataan esittämällä hankkeesta koituvat hyödyt verrattuna aiheutuviin haittoihin. Kaavatilanne kuvataan ja kerrotaan, onko esitetty toimenpide kaavan kanssa yhdenmukainen vai pitääkö kaavoja muuttaa. Ilmoitetaan, mitä muita lupia tarvitaan. Tarvittavat maa-alueet hankitaan tie- tai ratasuunnitelman nojalla. Ilmoitetaan, onko rata- tai tiesuunnitelma hyväksytty ja hyväksymispäätöksen numero ja päivämäärä.

Lupahakemukseen liitetään mm. sijaintikartta, valuma-alueen kartta, sillan pääpiirustus, luettelo maa- ja vesialueen omistajista, voimassa oleva asemakaava, nykyisen sillan tai muun rakenteen rakentamista koskeva lupapäätös.

4.2.2 Toimenpiteet, joista voi aiheutua vaikutuksia pohjaveteen

Tunnelin rakentamisesta tai syvän maa- tai kallioleikkauksen tekemisestä voi aiheutua pohjaveden alentumista tai riskiä sen alentumiseen, veden antoisuuden tai laadun heikkenemistä silloin, kun toimenpiteet ulottuvat pohjaveden pinnan alapuolelle tai lähelle pohjaveden pintaa.

Kaikille hakemusasiakirjoille yhteisten asioiden lisäksi edellytetään ainakin seuraavien asioiden selvittämistä ja vaikutusten kuvaamista hakemusasiakirjoissa:

Hankkeen yleistiedot

Hankkeen yleistiedoissa kuvataan hakemuksen kohde, sen sijainti, liikennetiedot, maankäyttö- ja kaavatilanne sekä toteutusaikataulu. Lisäksi kerrotaan lyhyesti hankkeen perustelut ja hankkeeseen liittyvät aikaisemmat päätökset.

Tie- tai ratasuunnitelman tekniset ratkaisut

Tekniset ratkaisut kuvataan yleensä hankkeen piirustuksissa. Väylän sijainti esitetään sanallisen kuvauksen lisäksi kartalla ja korkeusasema maanpintaan nähden pituusleikkauksella. Väylän poikkileikkauksella esitetään tarvittavan alueen leveys. Erityisesti on kuvattava, miten alueen kuivatus on tarkoitus hoitaa ja minne alueelta kertyvät sade- ja sulamisvedet johdetaan. Pohjaveden suojausratkaisu esitetään poikkileikkauspiirustuksessa.

Luonnonympäristö

Kuvataan alueen lajisto ja erityisesti suojeltu tai rauhoitettu kasvillisuus sekä suojelutavat elinympäristöt.

Maankäyttö ja kaavoitus

Kaavatilanne ja suojelukohteet kuvataan ja esitetään tarkoitukseen sopivamittakaavaisella kartalla.

Pintavedet

Kuvataan alueella olevat vesistöt ja niiden veden laatu. Vesistöistä kerrotaan, onko veden kertymä pinta- vai pohjavettä.

Kuvaus pohjavesiesiintymästä

Pohjavesialueen kuvaus

Kerrotaan pohjavesialueen sijainti ja koko ja miten suunniteltu väylä sijoittuu siihen. Lisäksi kuvataan, miltä alueelta pohjavedet muodostuvat, pohjaveden virtaussuunnat ja pohjavesiesiintymän antoisuus. Alueen laajuus ja pohjaveden muodostumisalue esitetään kartalla.

Maaperä- ja pohjavesiolosuhteet

Maaston pinnanmuodot kuvataan ja maaperän tiedot niin, että niiden perustella voidaan arvioida pohjaveden muodostumista ja vesien virtaamia. Oleellista on kertoa kalliopinnan korkeus ja maaperän veden läpäisevyys. Maaperätiedot kuvataan maaperästä tehdyin tutkimuksin.

Pohjaveden pinnan korkeus ja sen vaihtelut esitetään pohjavesiputkista tehdyin havainnoin. Seurantajakson tulisi olla riittävän pitkä, jotta normaalit vuosivaihtelut saataisiin selville. Myös veden laatu selvitetään. Veden laadun ja pinnan korkeuden selvittäminen on perusteltua myös, jotta voidaan myöhemmin todeta, onko rakentamistoimilla ollut näihin vaikutusta.

Pohjaveden käyttö vedenhankintaan

Selvitetään, käytetäänkö pohjavesialuetta säännölliseen vedenottoon. Jos alueella on vedenottamo, kuvataan sen vedenottokapasiteetti ja sen vesilain mukaisen luvan enimmäisottomäärä. Jos vedenotolle on vaihtoehtoisia alueita, ne esitetään.

Kaivotiedot

Alueen lähistöllä olevat talousvesikaivot selvitetään ja esitetään kartoilla. Kaivoista tehdään vesinäytetutkimukset. Tämä on perusteltua jo rakennustoimenpiteiden vaikutusten toteamiseksi.

Hankkeen vaikutukset

Hankkeen vaikutukset luonnonoloihin

a) Vaikutukset pohjavesioloihin

Kuvataan, mitä vaikutuksia rakenteilla on pohjaveden muodostumiseen, kuinka paljon pohjaveden muodostumisalue pienenee ja vaikuttavatko rakenteet pohjaveden virtaussuuntiin. Arvioidaan muutokset pohjaveden antoisuuteen. Arvioidaan, onko hankkeella vaikutusta pohjaveden laatuun ja millaisia vaikutuksia ja kuinka suuria.

b) Vaikutukset pintavesioloihin

Esitetään arviot pintavesien virtaussuuntiin ja vesistöjen pinnan korkeuksiin ja onko pintavesien johtamisella vaikutusta vesistöjen veden laatuun, aiheutuuko siitä samentumista tai vesistön rehevöitymistä.

c) Vaikutukset pienvesistöihin

Jos hankkeen lähistöllä on suojeltavia pienvesiä (lammet, purot ym.), arvioidaan vaikutukset niihin samoin kuin lähistöllä oleviin lähteisiin ja soistumiin.

Vaikutukset pohjaveden ottoon

Arvioidaan onko hankkeella vaikutuksia vedenhankintaan ja mikä on vaikutuksen suuruus. Selvitetään, voiko veden hankinta tapahtua nykyisessä laajuudessa, vai onko veden hankinta korvattava muulla tavoin

Muu käyttö

Vaikutukset muuhun maankäyttöön voivat koskea mm. soranottoa tai luonnon virkistyskäyttöä.

Rakentamistyön järjestelyt

Rakentamisen aikaiset työjärjestelyt kuvataan, jotta voidaan arvioida niiden vaikutukset pinta- ja pohjavesiin. Rakentamisen aikaiset vaikutukset pyritään minimoimaan, joten tätä varten suunnittelut toimenpiteet on tarpeen kuvata. Varsinkin rakennustyön aikainen vesien johtaminen tulee esittää rakennustyön aikaisten haittojen arvioimiseksi.

Rakennusaika ja -kesto on tarpeen ilmoittaa, koska varsinkin vuodenajalla on vaikutusta mahdollisesti syntyviin haittoihin. Myös rakennusaikainen materiaalin varastointi kuvataan ja varastoinnin vaikutukset pinta- ja pohjavesiin.

Rakentamisen ja käytön aikaiset vaikutukset**Arvioitu vaikutusalue**

Kuvataan, millaisia vaikutuksia hankkeella arvioidaan olevan ja kuinka laajalle vaikutukset ulottuvat. Vaikutukset esitetään erikseen rakennusaikaisina ja käytönaikaisina, koska ne yleensä poikkeavat sekä kestoiltaan että pysyvyydeltään toisistaan.

Rakentamisen aikaiset vaikutukset pinta- ja pohjaveteen

Rakennustyön aikaiset vaikutukset voivat koskea mm. pintavesien likaantumista, samentumista tai liettymistä tai veden virtaussuuntaa voidaan joutua muuttamaan rakennustyön ajaksi. Pohjaveden pintaa saatetaan joutua alentamaan tai veden virtaussuunta voi muuttua niin, että veden antoisuus pienenee rakennustyön ajaksi. Vaikutukset rajoittuvat yleensä rakennusaikaan ja ne poistuvat vähitellen.

Rakenteista aiheutuvat pysyvät vaikutukset kuten pohjaveden alentuminen tai veden antoisuuden väheneminen kuvataan erikseen ja niiden osalta saattaa tulla kyseeseen esim. korvaavan vedenhankinnan järjestäminen.

Käytön aikaiset vaikutukset

Käytön aikaisia vaikutuksia ovat liikenteestä tai väylän kunnossapidosta aiheutuvat vaikutukset. Liikenteestä aiheutuvia vaikutuksia ovat liikenteen päästöjen vaikutukset tai onnettomuustilanteessa riskit kemikaalien joutumisesta vesistöön. Kunnossapidon vaikutuksena voi olla esim. maanteiden suolaamisesta aiheutuvat vaikutukset pohjaveteen.

Vaikutukset luonnonympäristöön

Luonnonympäristöön kohdistuvat vaikutukset selvitetään yleensä hankkeen muiden vaikutusten yhteydessä. Tässä rajoitutaan kuvaamaan niitä siltä osin, kuin niillä on yhteys sade- ja sulamisvesien johtamiseen tai pohjavesioloihin.

Vaikutukset rakennuksiin ja rakenteisiin

Kun kyse on pohjaveden tilapäisestä tai pysyvästä alentamisesta, selvitetään vaikutukset lähistöllä oleviin rakennuksiin. Alentamisesta voi aiheutua rakennusten tai rakenteiden painumista. Varsinkin jos rakennukset tai rakenteet on perustettu puupaaluille, on varottava paalutusten joutumista pohjaveden pinnan yläpuolelle, jolloin seurauksena voi olla paalujen lahoaminen.

Hankkeen toteuttamisedellytykset

Hankkeen toteuttamisedellytyksiin kuuluu, että hanke on taloudellisesti kannattava. Hanke perustellaan kuvaamalla saavutettavat hyödyt ja vertaamalla niitä hankkeesta aiheutuviin vahinkoihin, haittoihin ja muihin edunmenetyksiin. Toteuttamisedellytyksiin kuuluu myös, että hanke on alueen kaavan kanssa yhdenmukainen tai kaava on muutettu hankkeen mukaiseksi. Myös muut tarvittavat luvat on oltava hankittu. Oikeus maa-alueisiin hankitaan tie- tai ratasuunnitelmalla.

Vahinkojen, haittojen ja edunmenetysten korvaaminen

Esitetään toimenpiteet, jotka tarvitaan pohjaveden pinnan alentumisen, veden antoisuuden vähenemisen tai veden laadun heikentymisen korvauksena. Kyseeseen voi tulla esim. uuden kaivon teko tai kiinteistön liittäminen kunnan vesijohtoverkkoon.

Ehdotus tarkkailuohjelmaksi

Pohjaveden tarkkailu

Hakemuksessa esitetään, miten pohjaveden laatua ja korkeutta tarkkaillaan. Tarkkailua varten voidaan asentaa erillisiä pohjaveden tarkkailuputkia tai seuranta voi tapahtua talousvesikaivojen veden korkeutta ja veden laatua seuraamalla.

Pintaveden tarkkailu

Pintavesien tarkkailu voi olla paikallaan, jos esim. rakennustyöstä aiheutuu pintavesien samentumista tai epäpuhtauksia, jotka voivat ajautua vesistöön.

Rakennusten ja rakenteiden tarkkailu

Pohjaveden alentumisen vaikutuksia rakennuksiin seurataan yleensä rakennusten painumia seuraamalla. Lisäksi painumista voi aiheutua halkeamia perustuksiin. Näistä esitetään seurantaohjelma.

Lupahakemukseen liitetään mm. yleiskartta, suunnitelmakartat, pituusleikkaukset, pohjavesisuojausrakenteen poikkileikkaukset, laskuojien pituusleikkaus, rekisterikartta, maanomistajaluettelo, kaivokortit sekä kaivojen ja pohjavesiputkien vesianalyysit.

5 Korvaukset

Korvauksia käsitellään vesilain 13 luvussa.

5.1 Yleiset korvausperiaatteet edunmenetyksen korvaamisessa

Hankkeesta vastaava on 13 luvun 1 §:n mukaan velvollinen korvaamaan edunmenetyksen, joka aiheutuu:

- luvan mukaisesta vesitaloushankkeesta
- oikeudesta käyttää tai lunastaa toiselle kuuluvaa omaisuutta
- toimenpiteestä, joka vesilain vesitaloushankkeen yleisten luvanvaraisuuskriteereiden (3 luvun 2 §) mukaan on luvanvarainen, mutta johon lupaa ei ole haettu sen vuoksi, ettei siitä ole voitu otaksua aiheutuvan em. lainkohdassa tarkoitettuja seurauksia
- rakennelman sijoittamisesta toisen vesialueelle (2 luvun 5 §)
- haittaavan matalan poistamisesta ja ruoppausmassan sijoittamisesta (2 luvun 6 §)
- toisen alueella suoritettavasta ojituksesta (5 luvun 9 §)
- väylän määrittämisestä tai väylän tavanomaisesta käytöstä (10 luvun 9 §)
- jäästä aiheutuvien vahinkojen torjumisesta (18 luvun 5 §)
- harjoitetusta uitosta (9 luvun 8 § 1 mom).

Erityistilanteista aiheutuneiden edunmenetyksen korvaaminen (13 luvun 3 §)

- Vesistöön tai sen rannalle tehdyn tai tekeillä olevan tässä laissa tarkoitetun laitteen tai rakennelman virheellisestä toiminnasta aiheutunut edunmenetys on korvattava, jos virheellinen toiminta ei aiheudu poikkeuksellisesta ulkopuolisesta syystä. Muu kuin omaisuutta välittömästi kohdannut edunmenetys on korvattava kuitenkin vain, jos rakennelman tai laitteen omistaja tai haltija ovat menettelleet tahallisesti tai tuottamuksellisesti.
- Rakennelman sortumisesta tai muusta arvaamattomasta syystä aiheutunut vahinko on korvattava lupapäätöksen lainvoiman estämättä.
- Jos edunmenetyksessä on kyse ympäristövahinkolain tarkoittamasta ympäristövahingosta, sovelletaan edunmenetyksen korvaamiseen ympäristövahinkolakia.

Sovellettava laki

Vahingonkorvauslakia sovelletaan

- vesilain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesta toimenpiteestä aiheutuneen edunmenetyksen korvaamiseen
- vesilain mukaisesta toimenpiteestä johtuvan henkilövahingon korvaamiseen

Ympäristövahingon korvaamiseen sovelletaan ympäristövahinkolakia.

5.2 Korvausasioiden käsittely

Korvausasioita käsittelevät viranomaiset ja tuomioistuimet

- Hankkeen lupahakemukseen liittyvät korvaukset käsittelee ao. lupaviranomainen.
- Väylän määrittämisestä ja tavanomaisesta käytöstä aiheutuvan edunmenetyksen korvaamisen käsittelee ao. lupaviranomainen. Vesistöissä kulkemisesta aiheutuneen edunmenetyksen käsittelee käräjäoikeus silloin, kun se on aiheutunut tahallisesti tai huolimattomasti, ja jollei merilaista muuta johdu.
- Vahingonkorvauslain perusteella määrättävät korvaukset käsittelee käräjäoikeus
- Ympäristövahinkolain tarkoittaman ympäristövahingon korvaamisen käsittelee lupaviranomainen tai käräjäoikeus.
- Ojitukseen liittyvät edunmenetykset ratkaistaan toimivallan mukaan aluehallintovirastossa, ojitustoimituksessa tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa. Käräjäoikeus voi myös joutua ratkaisemaan oja-asiaan liittyvän korvausasian (VL 13 luku 6 § 3 mom.)
- Yleiseen kulkuväylään laittomasti pannusta esineestä aiheutuneen edunmenetyksen korvaamisen käsittelee käräjäoikeus.

Erilliset korvaushakemukset

Erillisellä korvaushakemuksella voidaan hakea korvausta edunmenetyksestä,

- jota lupaa myönnettäessä ei ole ennakoitu
- jonka aiheuttaneeseen toimenpiteeseen ei vaadita vesilain mukaista lupaa
- joka aiheutuu rakenteen virheellisestä toiminnasta, mutta jota ei käsitellä käräjäoikeudessa
- joka liittyy ennen lupa-asian ratkaisemista aiheutuneeseen edunmenetykseen eikä korvausvaatimusta voida käsitellä lupa-asian yhteydessä.

5.3 Korvattava edunmenetys

Vesilain mukaisista toimenpiteistä aiheutuneet, korvattavat edunmenetykset on todettu 13 luvun 9 §:ssä (kohdat 1 - 8). Kunkin väylähankkeen yhteydessä on syytä käydä lista läpi, mitä korvattavia edunmenetyksiä hankkeeseen voi mahdollisesti sisältyä.

Edunmenetyksenä korvataan:

- 1) edunmenetys, joka aiheutuu vesilain nojalla myönnetystä käyttöoikeudesta tai oikeudesta lunastaa omaksi kiinteää tai irtainta omaisuutta
- 2) kiinteän tai irtaimen omaisuuden tai sen osan muusta kuin 1 kohdassa mainitusta syystä aiheutuva menettäminen, vahingoittuminen tai huononeminen, omaisuuden käytön estyminen tai vaikeutuminen, sen tuoton vähentyminen, edellä mainituista seikoista aiheutuva arvon aleneminen sekä omistusoikeuteen perustuvan muunkin varallisuusarvoisen edun menettäminen mukaan lukien omaisuuden siirtämisestä ja toisenlaiseksi muuttamisesta koituvat kustannukset;

- 3) 1 tai 2 kohdassa tarkoitettu edunmenetyksestä johtuva, samalle omistajalle kuuluvan muun kiinteän tai irtaimen omaisuuden käyttöarvon väheneminen tai arvon alentuminen tai rakennuksen tai muun omaisuuden siirtämisestä tai uudelleen rakentamisesta koituvat kustannukset;
- 4) rasite- tai nautintaoikeuden, vesivoiman käyttöoikeuden, kalastusoikeuden sekä niihin verrattavan muun erityisen oikeuden menettäminen, sen käyttämisen estyminen tai vaikeutuminen samoin kuin sellaiseen oikeuteen perustuvan muunkin varallisuusarvoisen edun menettäminen; vuokraan perustuvan oikeuden osalta kuitenkin vain siltä osin, kuin vuokralaisella ei ole oikeutta 21 §:ssä säädettyyn vuokramaksun alennukseen;
- 5) rakennuksen tai muun rakennelman, laitteen tai kaluston käyminen osittain tai kokonaan hyödyttömäksi 4 kohdassa tarkoitetun edunmenetyksen takia;
- 6) muuhun kuin omistusoikeuteen tai 4 kohdassa tarkoitettuun erityiseen oikeuteen perustuvan, edun käyttäjälle tarpeellisen veden saannin tai vesialueen tai sen rannan muun tärkeän käyttämismahdollisuuden estyminen tai huomattava vaikeutuminen;
- 7) porotalouden tai ammattimaisen kalastuksen estyminen tai vaikeutuminen muissakin kuin edellä tarkoitetuissa tapauksissa; ja
- 8) liikkeen harjoittamisen keskeytyminen toimenpiteen kohteeksi joutuneella kiinteistöllä sekä sellaiselta kiinteistöltä muuttamisesta johtuvat kustannukset.

Jos jokin edellä mainittu, korvattava edunmenetys aiheutuu melusta, tärinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä, hajusta tai muusta niitä vastaavasta häiriöstä, sovelletaan asiassa ympäristövahinkolain 12 §:ää.

Alueen omistajalla ei ole oikeutta saada korvausta alueelta otettavasta vedestä. Korvattavana edunmenetyksenä pidetään kuitenkin veden ottamisesta omistajalle tai muun erityisen oikeuden nojalla pohjavettä käyttävälle aiheutuvaa veden saannin huonontumista, jos se ei ole vähäinen. Käyttöoikeudesta suoritettavaa korvausta määrättäessä on otettava huomioon myös pohjaveden ottomahdollisuuteen perustuva maan lisäarvo.

Väylän määrittämisestä ja väylän käytöstä sekä vesistöissä kulkemisesta tai kulke- miselle aiheutuneiden edunmenetysten korvaaminen

Lähtökohtaisesti aluksen omistaja vastaa vesistöissä kulkemisesta aiheutuneen edunmenetyksen korvaamisesta, jos edunmenetys on aiheutunut tahallisesta tai huolimattomasta menettelystä (VL 13:4).

Väylän määrittämisestä tai väylän tavanomaisesta käytöstä aiheutuvan edunmenetyksen korvausvastuu on väylän ylläpitäjällä (VL 10:9). Korvausvastuu koskee edunmenetystä, jonka sietämistä ei ole pidettävä kohtuullisena.

Silloin kun hankkeen seurauksena vesialueella, jäällä tai rannalla yleistä tai yksityistä käyttöä palvelevan kulkuyhteys katkaistaan tai se huononee huomattavasti, hankkeesta vastaava velvoitetaan lupapäätöksessä tekemään tie tai vastaamaan sen tekemisen kustannuksista (VL 3:13). Vaihtoehtoisesti hankkeesta vastaava velvoitetaan ryhtymään muihin toimenpiteisiin kohtuulliset vaatimukset täyttävän kulkumahdollisuuden järjestämiseksi sen tarvisijoille.

Korvattavaksi edunmenetykseksi ei katsota vesilaissa säädettyyn yleiskäyttöön perustuvan vesistössä kulkemisen ja uiton estymistä tai vaikeutumista (VL 13:10). Näin ollen kulkuväylän perustamisesta ja väylän talviliikenteestä aiheutuva jäällä kulkemisen estyminen ei ole korvattava edunmenetys, jos jäällä kulkeminen on yleiskäyttöön perustuvaa, mutta esim. virallisen jäätieyhteyden katkeaminen kompensoidaan em. VL 3 luvun 13 §:n nojalla.

Yleiseen kulkuväylään (tai valtaväylään) laittomasti pannulle esineelle aiheutunutta edunmenetystä ei korvata. Sama koskee vesistössä olevaa pyydystä, ellei edunmenetystä ole aiheutettu tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella. Jos vahingoittuneen omaisuuden puutteellinen kunto tai hoito ovat vaikuttaneet edunmenetyksen aiheutumiseen, otetaan tämä huomioon korvausta määrättäessä (VL 13:4).

5.4 Korvauksista sopiminen

Asianosaiset voivat keskenään sopia korvauksen suorittamisesta ja määrästä sekä muistakin korvausta koskevista seikoista. Sopimus on laadittava kirjallisena (VL 13:13).

Ennakkoon tehdyt korvaussopimukset edesauttavat ja jouduttavat osaltaan lupasian käsittelyä (vähentävät mm. muistutusten määrää). Ennakkokorvaussopimuksia kannattaa pyrkiä tekemään mm. seuraavissa tapauksissa:

- maanlunastus- ja käyttöoikeusasiat
- vesialueiden käyttöoikeus (läjitysalueet, ankkurointialueet)
- ammattikalastuksen korvaussopimukset

Ennakkoon tehtävät korvaussopimukset voivat koskea rahakorvausten ohella ja sijasta myös erilaisia kompensatiotoimenpiteitä. Tällaisia voivat olla esim. laituri- ym. rakenteiden kunnostus- ja uusimistyöt sekä kalakantojen kompensatioistutukset (sovitaan hoitomaksuista, kalatalousviranomaiset tai kalastuskunnat hoitavat istutukset).

Sopimukset tulee pyrkiä tekemään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa hanketta, mieluiten jo hakemuksen valmisteluvaiheessa, viimeistään hankkeen kuulutusvaiheessa, jotta sopimukset ovat lupaviranomaisen käytettävissä ja tiedossa päätöstä tehtäessä.

5.5 Korvausten määrä ja hoitaminen

Korvausten määrästä säädetään 13 luvun 11 §:ssä ja edunmenetyksen ehkäisemisestä 13 luvun 14 §:ssä.

Korvaus maapohjaan ja sillä oleviin rakennuksiin, rakennelmiin ja laitteisiin kohdistuvasta edunmenetyksestä määrätään puolitoistakertaisena, jos se aiheutuu oikeudesta lunastaa, ottaa pysyvään käyttöön tai muuttaa vesialueeksi toiselle kuuluva maa-alue (ei koske ojaa, vesijohtoa, vedenottamoa tai viemäriä).

Hakija voidaan velvoittaa tekemään edunmenetyksen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi tarpeellisia toimenpiteitä. Toimenpiteiden kustannukset eivät saisi suhteettomasti ylittää edunmenetyksestä maksettavan korvauksen määrää.

Yleinen kalastolle ja kalastukselle (mm. virkistyskalastukselle ja kotitarvekalastukselle) aiheutuva haitta pyritään pääsääntöisesti poistamaan kalatalousvelvoitteella tai kalatalousmaksulla (VL 3:14). Mahdolliset muut edunmenetykset maksetaan vesialueen omistajalle (esim. osakaskunnalle), ammattikalastajille jne..

Korvaukset voidaan määrätä kertakorvauksena tai määrääjoin, esim. vuosittain maksettavana. Vahvistettu korvaus on määrättävä maksettavaksi yhdellä kertaa, jolleivät erityiset syyt vaadi sen maksamista määrääjoin (VL 13 luku 16 §). Kertakorvaus on myös hakijan kannalta selkeämpi menettelytapa. Vuosikorvaukset ovat perusteltuja tapauksissa, joissa edunmenetyksiä ei voida ennakoon arvioida riittävän luotettavasti, jolloin korvausmäärä määräytyy seurantatutkimuksella todettavien haittojen ja vahinkojen perusteella. Tällöinkin on pyrittävä välttämään kovin pitkiä korvausjaksoja, ja sitä, etteivät seurannan kustannukset nouse kohtuuttoman suuriksi korvauksiin nähden. Lyhyempää seurantajaksoa voidaan hyödyntää myös loppuajalle määrättävän kertakorvauksen määrittämisessä.

Joissain tilanteissa, joissa edunmenetyksiä ei voida ennakolta arvioida, voidaan haki- ja velvoittaa panemaan määrääjassa vireille korvausten määräämistä tarkoittavan hakemuksen. Haittapuolena tässä menettelyssä on, että vahingonkärsijät saattavat joutua odottamaan korvauksiaan kauemmin. Yhtenä mahdollisuutena voidaan käyttää myös menettelyä, jossa sovitaan tai määrätään tietty ennakkokorvaus, ja lopullinen korvaus maksetaan kertakorvauksena jälkikäteen hankkeesta todettujen edunmenetysten perusteella. Korvausten maksamisesta, korvaukselle suoritettavasta korosta, korvauksen palauttamisesta ja korvausvelvollisuuden poistamisesta säädetään vesilain 13 luvun 16–18 ja 22 §:ssä.

6 Muu lainsäädäntö

Suunnittelutyön aikana on oltava selvillä, mitä lupia ja selvityksiä hankkeen toteuttaminen vaatii.

Vesilakia sovellettaessa on noudatettava, mitä luonnonsuojelulaissa (1096/1996), muinaismuistolaissa (295/1963) ja maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) sekä niiden nojalla säädetään tai määrätään. Ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä säädetään ympäristönsuojelulaissa (86/2000) ja vesienhoidon järjestämisestä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa (1299/2004).

6.1 Ympäristönsuojelulaki

Ympäristönsuojelulakia sovelletaan toimintaa, josta aiheutuu tai saattaa aiheutua ympäristön pilaantumista. Silloin kun vesilain mukaisesta luvanvaraisesta hankkeesta (VL 3:2 ja VL 3:3) voi aiheutua ympäristönsuojelulain tarkoittamaa ympäristön pilaantumista vesialueella tai sen vaaraa, hankkeen vesilain mukaista lupa-asiaa käsiteltäessä otetaan huomioon ympäristönsuojelulain mukaiset säännökset (VL 3 luvun 10 § 3 mom.). Hakijan ei siis tarvitse tehdä kahta erillistä lupahakemusta. Muun muassa pilaantuneiden ruoppausmassojen läjittäminen edellyttää ympäristönsuojelulain mukaisten säännösten soveltamista.

Mikäli hanke tarvitsee ympäristönsuojeluasetuksen hankeluettelon mukaisesti tai muutoin ympäristönsuojelulain mukaisen ympäristöluvan ja samalla myös vesilain mukaisen luvan, lupahakemukset käsitellään ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisesti yhteiskäsittelyssä (YLS 39 § ja VL 11 luku 12 §).

Maantie- ja rautatiehankkeissa voidaan tarvita ympäristölupa väylän rakentamiseksi pohjavesialueella, jos tästä voi aiheutua pohjaveden pilaantumisen vaaraa (ympäristönsuojeluasetus 1 § 2 mom.). Toiminnan sijoittamista suunniteltaessa on pyrittävä välttämään tärkeitä tai muuten vedenhankintakäyttöön soveltuvia pohjavesialueita. Pohjaveden pilaamiseen ei voi saada lupaa.

6.2 Luonnonsuojelulaki

Luonnonsuojelulain (1096/1996) tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen, luonnonkauneuden ja maisema-arvojen vaaliminen sekä luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävä käytön tukeminen. Luonnonsuojelulaissa on säännökset alueiden, eräiden luontotyyppien ja lajien suojelusta. Suojelualueita ovat kansallispuistot, luonnonpuistot sekä muut valtion maiden ja yksityismaiden luonnonsuojelualueet.

Luontodirektiivissä ja lintudirektiivissä on Euroopan unionin keskeiset luonnonsuojelusäännökset. Luontodirektiivillä suojellaan eläimiä, kasveja ja luontotyyppejä. Lintudirektiivillä suojellaan Euroopan luonnonvaraisia lintulajeja. Luonto- ja lintudirektiivi edellyttävät sekä lajien että niiden elinympäristöjen suojelua. Luontodirektiivi edellyttää myös, että tiettyjen eläinlajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty (mm. liito-orava, lepakot). Luonto- ja lintudirektiivit on pantu täytäntöön luonnonsuojelulailla.

Luonnonsuojelulain 10 luvussa on erityissäännökset Natura 2000 -verkostoon liittyvästä menettelystä ja suojelun turvaamisesta. Jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen luonnonarvoja, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset. Sama koskee sellaista hanketta tai suunnitelmaa Natura-alueen ulkopuolella, jolla todennäköisesti on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Mikäli suojelun piirissä oleviin kohteisiin kajoamista ei voida välttää, on hyvissä ajoin ryhdyttävä toimenpiteisiin poikkeuslupan saamiseksi, suojelun lakkauttamiseksi tai rauhoitusmääräysten lieventämiseksi, jopa lain tai asetuksen muuttamiseksi (luonnonsuojelualueet). Useimmissa tapauksissa ELY -keskus toimii lupaviranomaisena. Kunta päättää kuitenkin yksityisellä maalla olevan luonnonmuistomerkin rauhoituksen lakkauttamisesta.

Luonnonympäristössä tapahtuu jatkuvasti muutoksia, joten rakentamistoimenpiteisiin ryhdyttäessä on huomattava, että suunnittelun aikana suoritettua luontoselvitystä voidaan joutua täydentämään. Erityisesti tämä koskee luontodirektiivin liitteen IVa lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Nämä paikat on suojeltu suoraan lain nojalla eikä ympäristöviranomaisen rajaa aluetta erikseen.

6.3 Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä

Laissa vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004) säädetään vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä ja siihen liittyvästä selvitystyöstä, yhteistoiminnasta ja osallistumisesta vesienhoitoalueella ja merenhoitoalueella sekä kansainvälisestä yhteistyöstä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisessä. Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisen yleisenä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa vesiä ja Itämeren tilaan, ettei pintavesien ja pohjavesien tai Itämeren tila heikkene ja että niiden tila on vähintään hyvä. Vesienhoidon ja merenhoidon suunnittelua tehdään ja toimeenpannaan yhteen sovittaen ja yhtenevin tavoittein.

Lain tarkoituksena on, että vesienhoidon järjestämisessä otetaan huomioon vesien laadun lisäksi vesien riittävyys, vesien kestävä käyttö, vesipalvelut ja niiden taloudellinen selvitys, tulvariskien hallinta, vesien virkistyskäyttö, vesien välityksellä leviävät taudit sekä vesiekosysteemien suojelu ja vesiekosysteemeihin suoraan yhteydessä olevien maaekosysteemien ja kosteikkojen suojelu.

Merenhoidon järjestämisessä sovelletaan ekosysteemilähestymistapaa ihmisen toiminnasta meriympäristölle aiheutuvien paineiden ja vaikutusten hallintaan siten, että meriympäristön hyvän tilan saavuttaminen tai meriekosysteemien kyky reagoida ihmisen toiminnasta aiheutuviin muutoksiin ei vaarannu, samalla kun mahdollistetaan merellisten hyödykkeiden ja palveluiden kestävä käyttö.

EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin (2000/60/EY) tavoitteen mukaan direktiivissä määritelty pinta- ja pohjavesien hyvä tila tulee saavuttaa viimeistään vuonna 2005. Meriympäristön hyvä tila tulee saavuttaa vuoteen 2020 mennessä. Ensimmäiset vesienhoitosuunnitelmat on hyväksytty vuonna 2009 ja niitä päivitetään kuuden vuoden välein. Ensimmäistä merenhoitosuunnitelmaa laaditaan parhaillaan ja sen on tarkoi-

tus valmistua vuonna 2014. Merenhoitosuunnitelma koskettaa Suomen aluevesiä ja talousvyöhykettä. Vedenhoito- ja merenhoitosuunnitelman lisäksi kullekin vedenhoito- ja merenhoitoalueella laaditaan toimenpideohjelma, jossa esitetään vesien hyvän tilan saavuttamiseksi tehtäviä toimia eri aloille.

VL 3 luvun 6 §:n mukaan hankkeen lupaharkinnassa yleisten hyötyjen ja menetysten arvioinnin yhteydessä otetaan huomioon, mitä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisessa vesienhoitosuunnitelmassa on esitetty liittyen hankkeen vesialueen vesien tilaan ja käyttöön. Myös ympäristönsuojelulain mukaista lupaa myönnettäessä on otettava huomioon, mitä vesienhoitosuunnitelmassa tai merenhoitosuunnitelmassa on esitetty toiminnan vaikutusalueen vesien ja meriympäristön tilaan ja käyttöön liittyvistä seikoista (YSL 50 § 2 mom). Lisäksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain 28 §:n mukaan valtion ja kuntien viranomaisten sekä viranomaistehtäviä hoitavien muiden elinten on otettava soveltuvien osin toiminnassaan huomioon valtioneuvoston hyväksymät vesienhoitosuunnitelmat ja merenhoitosuunnitelma sekä mahdollisesti erikseen laadittava Itämeren koskeva erityinen toimintasuunnitelma.

Valtioneuvoston asetuksissa vesienhoidon järjestämisestä (1040/2006) ja merenhoidon järjestämisestä (980/2011) on säädetty mm. suunnitelmiin sisällytettävistä selvityksistä, seurannasta ja suunnitelman laatimisesta ja siitä tiedottamisesta.

6.4 Maankäyttö- ja rakennuslaki

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) sekä valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (13.11.2008, tarkistettu 1.3.2009) ohjaavat kaikkea alueidenkäytön suunnittelua. Maankäytön suunnittelujärjestelmään kuuluvat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava. Kunnat voivat myös laatia yhteisen yleiskaavan. Maakuntakaava ja yleiskaava ovat yleispiirteisiä kaavoja, jotka ohjaavat yksityiskohtaisempien kaavojen laatimista. Ne voivat ohjata myös suoraan rakentamista ja muuta maankäyttöä.

Vesilain 3 luvun 5 §:n mukaan lupa-asiaa ratkaistaessa on otettava huomioon asema-kaava. Lisäksi on otettava huomioon, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään maakuntakaavan ja yleiskaavan oikeusvaikutuksista. Lisäksi lupa-asiaa ratkaistaessa on katsottava, ettei lupa merkittävästi vaikeuta kaavan laatimista.

6.5 YVA-laki

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (YVA- laki) tarkoituksena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista hankkeiden suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia. Lähtökohtana on selvittää hankkeen ympäristövaikutukset YVA-lain mukaisella menettelyllä niiden hankkeiden osalta, joista saattaa aiheutua merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. YVA- asetuksessa luetellaan ne hankkeet, joiden osalta ympäristövaikutukset on arvioitava YVA-lain mukaisesti. Näitä ovat mm.

- moottoriteiden tai moottoriliikenneteiden rakentaminen
- neli- tai useampikaistaisen, vähintään 10 km pituisen yhtäjaksoisen tien rakentaminen

- tien uudelleenlinjaus tai leventäminen siten, että muodostuvan yhtäjaksoisen neli- tai useampikaistaisen tieosan pituudeksi tulee vähintään 10 km.
- kaukoliikenteen rautateiden rakentaminen
- pääosin kauppamerenkulun käyttöön rakennettavat meriväylät, satamat, lastaus- tai purkulaiturit yli 1350 tonnin aluksille
- yli 1350 tonnin aluksille rakennettavat kanavat, alusliikenteen sisävesiväylät tai satamat

YVA-lain mukaista menettelyä sovelletaan myös hankkeisiin, joiden ympäristövaikutukset vastaavat laajuudeltaan ja vaikutuksiltaan asetuksella määritettyjen hankkeiden ympäristövaikutuksia (harkinnanvarainen YVA). Lisäksi menettelyä sovelletaan jo toteutetun hankkeen olennaiseen muutokseen, joka todennäköisesti aiheuttaa asetuksessa mainittujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

Arviointimenettelyn soveltamisesta päättää ELY-keskus.

Mikäli hanke on edellyttänyt YVA-lain mukaista arviointimenettelyä ja se tarvitsee vesilain mukaisen luvan, on YVA-lain mukainen arviointiselostus liitettävä hakemusasiakirjoihin ja lupahakemuksessa on kerrottava, miten arviointiselostus on otettu huomioon. YVA -menettelyn vaatima aika on syytä varata hankkeen suunnittelun ja toteuttamisen kokonaisuikaan mukaan. Vesilain mukaisesta hakemuksesta ja YVA:n arviointiselostuksesta kuuleminen voidaan yhdistää, jolloin arviointiselostus on nähtävänä yhtä aikaa vesiluvan hakemusasiakirjojen kanssa. Tämä on kuitenkin hyödynnettävissä vain niissä tapauksissa, joissa hankkeella ei ole (ns. O-vaihtoehdon lisäksi) muita toteutusvaihtoehtoja, koska lupaa ei voida hakea yhtä aikaa usealle hankkeen toteutusvaihtoehdolle.

Lupaviranomaisen on päätöksessään esitettävä, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu päätöksessä huomioon.

Vesiväylien osalta on käytettävissä Merenkululaitoksen sisäinen julkaisu 1/2009: "Ohje ympäristövaikutusten arviointimenettelystä väylätöissä". Tiehankkeiden osalta käytetään Tiehallinnon julkaisua TIEH 2000027-09 (2009): "Ympäristövaikutusten arviointi tiehankkeiden suunnittelussa". Ratahankkeissa käytetään Liikenneviraston ohjejulkaisua 22/2013 "Radanpidon ympäristöohje".

6.6 Vesiliikennelaki

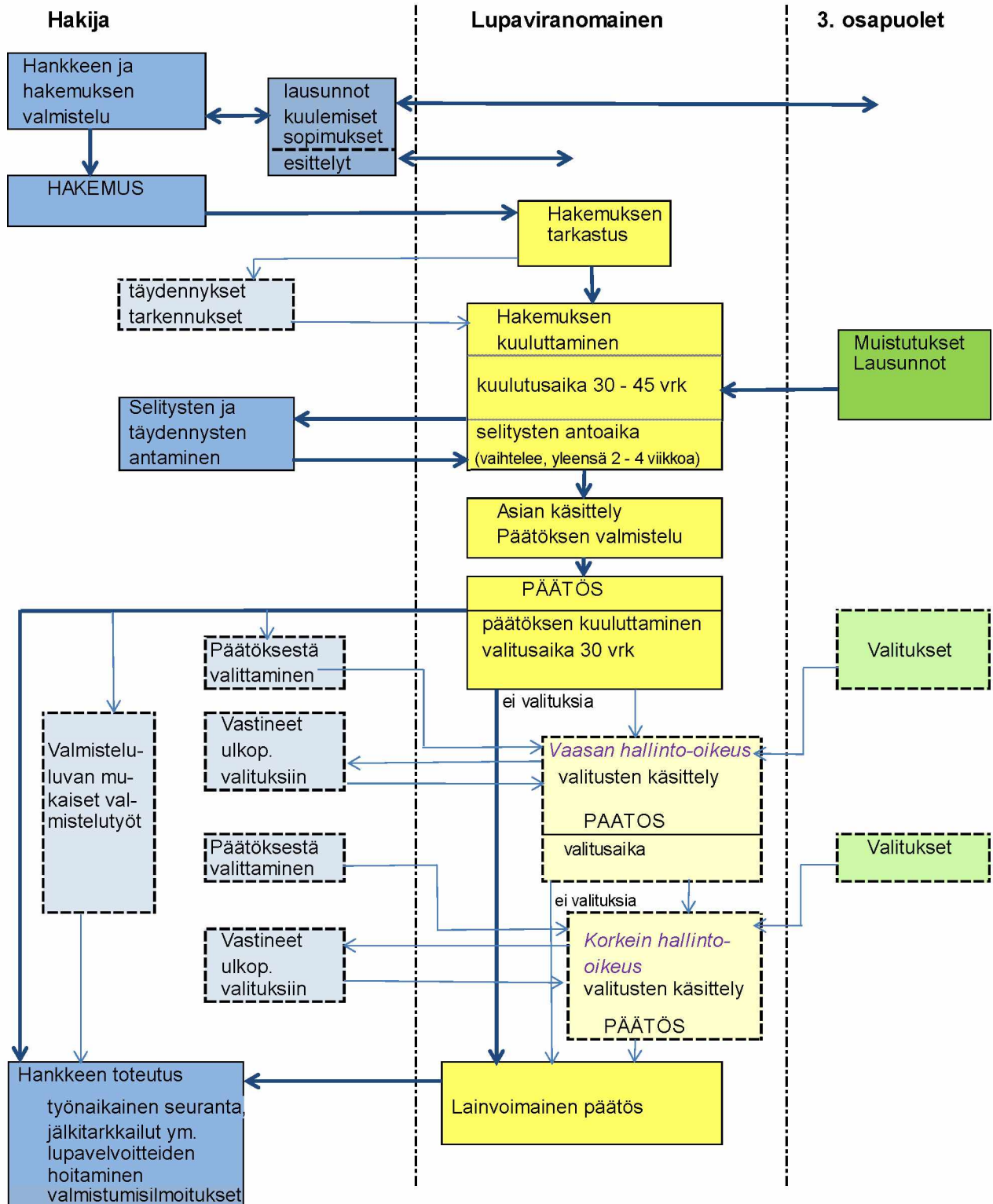
Vesiliikennelain tarkoituksena on edistää vesiliikenteen turvallisuutta ja ehkäistä vesikulkuneuvojen käyttämisestä aiheutuvia ympäristöhaittoja. Vesiliikennelakia on täsmennetty vesilakiuudistuksen yhteydessä.

Vesiliikennelain muutoksen mukaan oikeudesta liikkua vesialueella on voimassa, mitä vesilain 2 luvun 3 §:ssä säädetään, jollei vesiliikennelaista muuta johdu. Tätä vesilain säätämää vesistön yleistä liikkumisoikeutta voidaan rajoittaa vesiliikennelain mukaisilla kielloilla ja rajoituksilla. Näitä ovat mm. moottorikäyttöisen vesikulkuneuvon käyttökiellot ja vesiliikenteelle asetettavat nopeusrajoitukset.

Kieltoja ja rajoitusta osoittavien merkkien asettamisessa noudatetaan, mitä vesilain 10 luvun 5 §:ssä säädetään yleisen kulkuväylän ylläpitäjän oikeudesta asettaa merenkulun turvalaitteita vesistöön tai sen rannalle.

Vesiliikennelakia käsittelee tarkemmin Liikenneviraston ohje: "Vesiliikennelain soveltamisohje", 2012.

Väylähankkeen hakemusmenettelyn prosessi- kaavio

Vesilaki 2011

Alla olevaan luetteloon on koottu vesilain luvut, väylähankkeiden kannalta keskeisimpien lukujen sisältö pykälittäin eriteltynä (pykälien otsikot). Numerointi viittaa §-numeroon.

1 luku Yleiset säännökset

1. Lain tavoite
2. Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön
3. Määritelmiä
4. Aluevedet ja talousvyöhyke
5. Vesialueen raja
6. Valtaväylä
7. Viranomaiset

2 luku Yleiset velvollisuudet ja rajoitukset

1. Veden omistus ja vallinta
2. Eräät oikeudet ja velvollisuudet
3. Vesistöissä liikkuminen
4. Veden ottaminen
5. Rakennelman sijoittaminen toisen vesialueelle
6. Haitan poistaminen ja ruoppausmassan sijoittaminen
7. Yleiset velvollisuudet vesivarojen ja vesialueiden käytössä
8. Saamelaisten oikeudet
9. Rakennelman kunnossapito ja poistaminen
10. Veden juoksun muuttamien norossa ja ojassa
11. Eräiden vesiluontotyyppien suojelu
12. Oikeus toisen alueeseen
13. Oikeuden myöntämisen edellytykset
14. Oikeus toisen rakennelmaan
15. Ilmoitusvelvollisuus

3 luku Luvanvaraiset vesitaloushankkeet

1. Soveltamisala
2. Vesitaloushankkeen yleinen luvanvaraisuus
3. Aina luvanvaraiset vesitaloushankkeet
4. Luvan myöntämisen yleiset edellytykset
5. Suhde maankäytön suunnitteluun
6. Yleisten hyötyjen ja menetysten arvioiminen
7. Yksityisten hyötyjen ja menetysten arvioiminen
8. Luvan voimassaolo
9. Luvan raukeaminen
10. Yleiset lupamääräykset
11. Tarkkailuvelvoite
12. Tarkkailuvelvoitteen määrittäminen
13. Kulkuyhteydet
14. kalatalousvelvoite ja kalatalousmaksu
15. Kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelma ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelma
16. Valmistelulupa
17. Valmistelulupaa koskeva päätös

18. Valmistumisilmoitus
19. Hankkeen keskeyttäminen
20. Lupamääräysten määräaikainen tarkistaminen
21. Lupamääräysten muu tarkistaminen ja uusien määräysten antaminen
22. Kalatalousvelvoitteita tai -maksua koskevien määräysten tarkistaminen
23. Lupamääräysten muuttaminen luvanhaltijan hakemuksesta
24. Luvan määrääminen raukeamaan
25. Luvan raukeamista koskeva päätös

4 luku Veden ottaminen

5 luku Ojitus

1. Soveltamisala
2. Määritelmät
3. Ojituksen luvanvaraisuus
4. Ojitustoimituksen tarpeellisuus
5. Kunnan ympäristöviranomaisen toimivalta ojitusasioissa
6. Ojituksesta ilmoittaminen
7. Ojituksen toteuttaminen
8. Ojan kunnossapito ja käyttäminen
9. Oikeus ojittaa toisen alueella
10. Ojituksen toteuttaminen toisen alueella
11. Ojitusta koskevan oikeuden pysyvyys
12. Edunmenetyksen korvaaminen ja vastuu veden johtamisesta
13. Kulkuväylät ja johtolinjat
14. Toisen ojan käyttäminen muuhun kuin maan kuivattamiseen
15. - 39

6 luku Keskivedenkorkeuden pysyvä muuttaminen

7 luku Säännöstely

8 luku Vesivoiman hyödyntäminen

9 luku Puutavaran uitto

10 luku Kulkuväylät ja muut vesiliikennealueet

1. Soveltamisala
2. Yleiseksi kulkuväyläksi määrääminen
3. Yleiseksi kulkuväyläksi määräämisen edellytykset
4. Yleistä kulkuväylää koskevan päätöksen muuttaminen
5. Turvalaitteiden asettaminen
6. Yksityisen kulkuväylän turvalaitteet
7. Oikeus toisen vesialueeseen eräissä tapauksissa
8. Eräät puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen tehtäviä varten tarpeelliset oikeudet
9. Edunmenetyksen korvaaminen
10. Kulkuväylän käytön maksullisuus
11. Valtion lunastusvelvollisuus
12. Kunnossapitovelvollisuus

11 luku Hakemusmenettely

1. Soveltamisala
2. Hakemusasian vireillepano
3. Lupahakemuksen sisältö
4. Hakemuksen laatijan pätevyys
5. Hakemuksen täydentäminen
6. Lausunnot
7. Muistutukset ja mielipiteet
8. Hakijan selitys
9. Viranomaisen puhevalta
10. Hakemuksesta tiedottaminen
11. Tiedon antaminen erikseen
12. Lupahakemusten yhteiskäsittely
13. Yhdessä käsitteleminen
14. Tarkastus
15. Suullinen todistelu
16. Erityisen selvityksen hankkiminen
17. Päätösharkinta
18. Asian ratkaiseminen osittain
19. Aikaisemman päätöksen muuttaminen
20. Vakuus
21. Päätöksen sisältö
22. Päätöksen antaminen ja päätöksestä tiedottaminen
23. Edunvalvontakustannusten korvaaminen
24. Asian käsittely kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa

12 luku Vesioikeudellinen yhteisö

13 luku Korvaukset

1. Laillisesti aiheutettu edunmenetys
2. Yhteisvastuu
3. Erityistilanteesta aiheutunut edunmenetys
4. Vesistöissä kulkemisesta aiheutunut edunmenetys
5. Lainvastaisesti aiheutettu edunmenetys
6. Korvausasioita käsittelevät viranomaiset ja tuomioistuimet
7. Hakemusasiaan liittyvät korvaukset
8. Erilliset korvausasiat
9. Korvattava edunmenetys
10. Yleiskäytön estyminen tai vaikeutuminen
11. Korvauksen määrä
12. Lunastusvelvollisuus
13. Korvauksesta sopiminen
14. Edunmenetyksen ehkäiseminen tai vähentäminen erityisin toimenpitein
15. Vedensaannin turvaaminen
16. Korvauksen maksaminen
17. Korvaukselle suoritettava korko
18. Korvauksen palauttaminen
19. Kiinnitetylle omaisuudelle maksettava korvaus
20. Korvaus omaisuuteen kuuluvana etuna
21. Vuokramaksun alentaminen
22. Korvausvelvollisuuden poistaminen

14 luku Valvonta ja hallintopakko

15 luku Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

1. Muutoksenhaku
2. Valitusoikeus
3. Kuuleminen valituksen johdosta
4. Menettely muutoksenhakutuomioistuimessa
5. Päätöksen antaminen
6. Muutoksenhaku Vaasan hallinto-oikeuden päätökseen
7. Lainvoimaa vaille olevan päätöksen täytäntöönpano
8. Hallintopakkoa koskevan päätöksen täytäntöönpano
9. Tarkkailua koskevan päätöksen täytäntöönpano

16 luku Rangaistussäännökset**17 luku Kiinteistöoikeudellisia säännöksiä****18 luku Erinäisiä säännöksiä**

1. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään merkittävät tiedot
2. Tietojen merkitseminen
3. Viranomaisen oikeus saada tietoja maksutta
4. Vaarantorjuntatoimet
5. Jäästä aiheutuvien vahinkojen torjuminen
6. Vaaran ja vahinkojen torjumisesta johtuva edunmenetys
7. Tutkimuslupa
8. Lupaviranomaisessa käsiteltävä erimielisyys
9. Käyttö- ja omistusoikeutta koskeva erimielisyys
10. Lupaviranomaisen lausunto
11. Päätöksen täytäntöönpano eräissä tapauksissa
12. Asian käsittelystä perittävät maksut
13. Eräiden maksujen periminen
14. Merensuojeluun liittyvien tietojen antaminen
15. Kalavesidirektiivin mukaiset toimet
16. Rajavesistöt
17. Viranomaisten tiedonvaihto
18. Vesialueen rajan määrittäminen

19 luku Voimaantulo

1. Voimaantulo
2. Aiemmin annetut säädökset
3. Vireillä olevat asiat
4. Aikaisemmin voimassa olleiden säännösten soveltaminen
5. Päätökseen sisältyvien määräysten tarkistaminen
6. valvonta ja hallintopakko
7. Säännöstely
8. Vedenkorkeuteen tai vedenjuoksuun vaikuttavat lupamääräykset
9. Tarkkailuvelvoite
10. Kalatalousvelvoite ja kalatalousmaksu
11. Kulkuväylät
12. Aikaisemmin tehdyt rakennelmat
13. Vesioikeudelliset yhteisöt
14. Jäteveden johtaminen
15. Uuden luvan hakeminen

16. Aikaisemmin annetun päätöksen selventäminen
17. Aikaisemmin annetun luvan tai oikeuden määrittäminen raukeamaan
18. Käyttöoikeus vesivoimaan
19. Toiselle kuuluvan vesivoiman käyttäminen
20. Oikeus osallistua voimalaitoksen rakentamiseen
21. Vesipäätösrekisteri

Hakemusasiakirjojen sisältö vesiväylä-hankkeessa

Vesiväylähankkeen vesilupahakemus, kun siinä on mukana hakemus väylän määrittämisestä ja lupahakemus väylän ruoppaus- ja läjityksille, sisältää tyypillisesti seuraavassa luetellut tiedot. Sisältö ja osien laajuus vaihtelevat tapauskohtaisesti. Lisäksi on syytä huomioda ja tarkistaa, että kohdassa 2.2. "Hakemusasiakirjojen sisältö" mainitut tiedot tulevat huomioiduiksi.

Hankkeen yleistiedot

- Hankkeen tarkoitus
- Hankkeen sijainti
- Nykytilanne
- muut hanketta sivuavat suunnitelmat ja hankkeet
- hankkeen suunniteltu aikataulu

Liikenne

- väylän nykyinen liikenne
- tuleva liikenne (hankkeen vaikutukset)
- vaikutukset työnaikaiseen liikenteeseen, liikennejärjestelyt
- vaikutukset kulkuyhteyksiin

Suunnitelma

- väylän sijainti
- väylän päämitat (ulottuvuus)
- väylän merkintä
- tehtävät rakennustoimenpiteet
- ruoppauskohteiden sijainti, työmäärät, massojen laatu, työmenetelmät
- läjitysalueiden sijainti, syvyys, läjitystaso, läjitystapa, muut läjitysjärjestelyt

Maa- ja vesialueiden omistusolot

- omistajatiedot
- tilojen rajat (rekisterikartta)

Kaavoitus

- olemassa olevat kaavat
- vireillä olevat kaavat ja niiden vaikutus hankkeeseen

vesistö

- yleiskuvaus
- vesistön tila
- kuormituslähteet
- vesistön muu käyttö
- arvioidut vaikutukset

Sedimenttitutkimukset

- tehdyt tutkimukset
- massojen laatu
- massojen laadun edellyttämät toimenpiteet
- arvioidut vaikutukset

Kalatalousselvitys

- alueen kalasto: lajit, esiintyminen, lisääntymisalueet
- kalastus: ammattikalastajat, vapaa-ajankalastus
- pyydyspaikat, saalismäärät
- arvioidut vaikutukset

Muut hankkeessa tehdyt arvioinnit

- YVA
- Natura-arviointi

Muu vesistön käyttö ja hankkeen vaikutukset

- vaikutusalueella olevat erityisalueet (mm. luonnonsuojelualueet, kansallispuistot, suoja-alueet)
- vaikutusalueella olevat erityiskohteet (mm. hylyt, muinaismuistolain mukaiset suojelukohteet)
- mahdolliset merenpohjassa olevat räjähteet

Vaikutusten kokonaisarviointi

- hankearviointi (kuljetustalous, yhteiskuntataloudelliset vaikutukset, kannattavuus)
- ympäristövaikutukset (yhteenvedo osaselvitysten vaikutuksista)
- hyötyjen ja haittojen kokonaisvertailu

Korvaukset ja kompensatiotoimenpiteet

- toimenpiteet haittojen vähentämiseksi
- ehdotus kompensatiotoimenpiteistä, korvausmenettelystä ja korvauksista
- tehdyt korvaussopimukset

Seuranta

- ehdotukset seurantatoimenpiteistä ja seurantaohjelmasta koskien erikseen työnaikaista seurantaa ja jälkiseurantaa sekä toisaalta väylätöiden vaikutusseurantaa ja väylän (liikenteen) vaikutusten seurantaa

